صوبائی اسمبلی شمال مغربی سرحدی صوبہ

مباحثات

بروز جمعہ مورخہ 11 دسمبر 1998

(بمطابق 21 شعبان المعظم 1419 ہجری)

جلد 7 | شمارہ :

سرکاری رپورٹ

مندرجات | صفحہ

1۔ تلاوت کلام پاک اور اس کا ترجمہ 1

2۔ اراکین اسمبلی کی رخصت 2

3۔ تحریک التواء پر بحث 3

صوبائی اسمبلی شمال مغربی سرحدی صوبہ

اسمبلی کا اجلاس، اسمبلی چیمبر پشاور میں بروز جمعہ مورخہ 11 دسمبر 1998 بمطابق 21 شعبان المعظم 1419 ہجری صبح دس بج کر اڑتیس منٹ پر منعقد ہوا۔

جناب سپیکر، ہدایت اللہ خان چمکنی مسند صدارت پر متمکن ہوئے۔

تلاوت کلام پاک اور اس کا ترجمہ

اَعُوْذُ بِاللّٰہِ مِنَ الشَّیْطٰنِ الرَّجِیْمِ۔ بِسْمِ اللّٰہِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ۔

وَالْمُؤْمِنُوْنَ وَالْمُؤْمِنَاتُ بَعْضُھُمْ اَوْلِیَآءُ بَعْضٍ یَاْمُرُوْنَ بِالْمَعْرُوْفِ وَ یَنْھَوْنَ عَنِ الْمُنْکَرِ وَ یُقِیْمُوْنَ الصَّلٰوۃَ وَ یُؤْتُوْنَ الزَّکٰوۃَ وَ یُطِیْعُوْنَ اللّٰہَ وَ رَسُوْلَہٗ اُولٰٓئِکَ سَیَرْحَمُھُمُ اللّٰہُ اِنَّ اللّٰہَ عَزِیْزٌ حَکِیْمٌ ۝ وَعَدَ اللّٰہُ الْمُؤْمِنِیْنَ وَالْمُؤْمِنٰتِ جَنّٰتٍ تَجْرِیْ مِنْ تَحْتِھَا الْاَنْھٰرُ خٰلِدِیْنَ فِیْھَا وَ مَسٰکِنَ طَیِّبَۃً فِیْ جَنّٰتِ عَدْنٍ وَ رِضْوَانٌ مِّنَ اللّٰہِ اَکْبَرُ ذٰلِکَ ھُوَ الْفَوْزُ الْعَظِیْمُ۔ صَدَقَ اللّٰہُ الْعَظِیْم ۝ (سورۃ التوبہ آیت نمبر (71-72)

(ترجمہ) اور مومن مرد اور مومن عورتیں یہ سب ایک دوسرے کے رفیق ہیں بھلائی کا حکم دیتے ہیں اور برائی سے روکتے ہیں۔ نماز قائم کرتے ہیں۔ زکوٰۃ دیتے ہیں اور اللہ اور اس کے رسول کی اطاعت کرتے ہیں۔ یہ وہ لوگ ہیں جن پر اللہ کی رحمت ہو کر رہے گی یقیناً اللہ سب پر غالب اور حکیم و دانا ہے ان مومن مردوں اور مومن عورتوں سے اللہ کا وعدہ ہے کہ انہیں ایسی جنتیں دے گا جن کے نیچے نہریں بہتی ہوں گی وہ ان میں ہمیشہ رہیں گے ان سدا بہار باغوں میں ان کے لئے پاکیزہ قیام گاہیں ہوں گی اور سب سے بڑھ کر یہ کہ اللہ کی خوشنودی انہیں حاصل ہو گی۔ یہی بڑی کامیابی ہے۔

جناب آفتاب احمد خان شیرپاؤ، جناب سپیکر ! I am on a point of order. جناب سپیکر صاحب ! هغه بله ورځ دلته زمونږه د صوابی ممبران صاحبان، د هغوی Question هم وو، تحریک التوا هم وه د سلیم خان، د جهانګیره صوابی روډ او د هغه خانے د ډیویلپمنټ په باره کښے، او په هغے باندے هغوی خپل Case ډیر Forcefully دلته په دے اسمبلۍ کښے اوچت کړو او د ګورنمنټ د طرف نه هغه وخت چونکه منسټر سی اینډ ډبلیو نه وو، نو اسفندیار صاحب ورته دا جواب ورکړے وو چه په هغے باندے کار روان دے او Amount ئے هم اوښودو چه دومره پیسے دی او په دے باندے کار شروع دے، نو آنریبل ممبر صاحب د هغوی هغه خبره Dispute کړه او هغه وائی چه کار نشته او صرف یوه ټرالی هلته لګیا ده او یو ټریکټر او ټرالی کار کوی، نور هیڅ کار نشته دے۔ دا د نیشت برابر دے، هیڅ کار په هغے باندے نه کیږی۔ هغوی په هغه ورځ هم دا اعلان کړے وو د نن ورځ د پاره که په دے ورځ دوه کښې هلته کار شروع نه شو نو مونږ به د اسمبلۍ مخکښے هړتال کوو۔ نن هغوی هلته بهوک هړتال کړے وو، صرف د صوابی ممبران صاحبان نه بلکه د مردان کافی ممبران صاحبان هلته د هغوی سره همدردی کښې شامل وو۔ بیګم صاحبه ورغله هلته هغوی له، بیا زه راغلم، زه خو دلته راغلم، بیګم صاحبے سره خو رابطه نه وه شوی خو چونکه د دوئ دا اراده ما ته معلومه وه چه هلته بهوک هړتال دے نو ما آنریبل منسټرز فتح محمد خان او پیر محمد خان صاحب ته Request اوکړو چه هغوی لاړ شی او د دوئ خبره واوری او نه صرف یقین دهانی بلکه عملی طور باندے دا کوشش اوکړی چه د دوئ دا مسئله حل شی۔ نو هغوی ډیره مهربانی اوکړه،

دواړه وزیران صاحبان هلته لاړل او هغوی مکمل یقین دهانی ورکړه۔
حالانکه د فتح محمد خان صاحب نن بل خائے کښ څه ضروری کار هم وو
خو مونږ ورته دا Request کړے دے چه د دے وخت پورے انتظار اوکړی
او چه دلته آن دی فلور آف دی هاؤس دوئ له دا یقین دهانی هم ورکړی چه
په هغے باندے عملی طور کار شروع شی۔ او دا خبره زمونږ د ټول هاؤس
خبره ده، صرف د صوابی د ممبرانو خبره نه ده، صرف د یو علاقے خبره نه
ده بلکه دا ټول هاؤس په دے باندے دا Feel کوی خکه چه صوابی د دے صوبے
یوه ډیره اهم ضلع ده او ډیره Neglected پاتے شوے ده په دے لحاظ سره، نو
د دے د پاره چه هغوی دا Forcefully اوچت کړی او په دے باندے چه څنګه
چه څه ته کار ونیلے شی، دا نه چه هسے هغه برائے نام کار اوکړی او دوه
درے څلور ټریکټرے اولګوی او هغه اوکړی بلکه Forcefully کار شروع
شی۔ دا د دے صوبے حصه ده، چه دا کار اوشی نو د دے حکومت پرے نیک
نامی کیږی۔ دا صرف د یو ممبر خبره نه ده، د دے صوبے د نیک نامئ خبره
ده او دا Commitment هم شوے دے، د دے مخکښ هم څو خله
Commitment شوے دے خو په هغے باندے څه عمل نه دے شوے۔ د هغے نه
پس مونږ واپس راغلو، ستاسو په چیمبر کښ بیګم صاحبے ته مو Request
اوکړو نو دوئ لاړل او ممبران صاحبانو ته ئے اووے چه ټهیک ده، وزیرانو
صاحبانو تاسو له یقین دهانی درکړے ده نو د دوئ په وینه باندے هغوی خپل
بهوک هړتال ختم کړو۔ نو زما به دا Request وی وزیر صاحب ته چه هغوی
آن دی فلور آف دی هاؤس دلته دا یقین دهانی ورکړی او ممبرانو له دا تسلی
ورکړی چه دا کار به فوری طور باندے شروع کیږی او د هغے د پاره دا ذمه

واری به د وزیر صاحب وی چه هغه به په دے کښې سپیشل Interest اخلی چه دا کار شروع شی او بیا په تیزئ سره شروع شی چه خلق محسوس کړی چه او، واقعی چه په دے فلور آف دی هاؤس باندے چه کومه یقین دهانی ورکیږی، د هغے څه معنیٰ وی او د دے هاؤس افادیت شته دے۔ نو د دغه د پاره به زمونږه دا Request وی۔

Mr. Speaker: Honourable Minister, please.

جناب فتح محمد خان (وزیر جنگلات)، شکریه، سپیکر صاحب۔ څنګه چه شیر پاؤ خان اووے، دغه خبره نوره معلومه خبره وه، هړتال هغوی کړے وو او شیر پاؤ خان اووے بیا ورسره مونږه لاړو، پیر محمد خان وو او زه ورسره هم ملګرے وومه۔ هغوی ته مونږه یقین دهانی ورکړه۔ خبره د هغوی جائز ده او کار په هغے باندے شروع هم دے خو که د هغوی د تسلیٔ مطابق نه وی نو زمونږه غفور خان هم دے او هغه بل زمونږه ممبر دے، دغه دوانړه زمونږه ممبران دی، دا څلور کسان به وی، مونږ به یُو، پیر محمد خان به وی، چه څومره زمونږ نه کیدے شی، د محکمے سره به هم خبره کوو، یقین دهانی ورته یقیناً مونږه ورکړے ده او چه څومره کیدے شی، مونږه به د دوئ د پاره هغه کار کووَ او تیز کوَو به ئے چه څومره کیږی۔

جناب محمد سلیم خان ایڈوکیٹ، محترم سپیکر صاحب! زه صرف یوه خبره کومه ستاسو په وساطت سره ګورنمنټ بینچز ته چه دا مسئله چه ده، دا یوه داسے مسئله ده چه دا هر چا ته معلومه ده۔ صوابئ داسے ضلع ده چه د هر چا پکښې غم، ښادی او تعلق شته، نو هر سړے راغلے دے او کتلی ئے دی دا خبرے۔ او دا مونږ چه نن کوم اخیری اقدام اوکړو د بهوک هړتال، نو دا

واقعي خبره ده چه مونږ په دے خبره باندے کړے دے چه دلته مونږه د يو نيم کال نه دا خبره اوچتوو که په ګورنمنټ کښې وو او که په اپوزيشن کښې يو، خو دوئ مونږ له هميشه دا يقين دهانی راکړے ده۔ زما صرف دا خبره ده جی، ما خو بهر هم دا خبره اوکړه او اوس هم دا خبره کوم چه يو عوامی نمائنده چه په بهوک هړتال باندے کښينی نو دا اخيری اقدام وی خو زه دا خبره کوم، ستاسو په وساطت سره ګورنمنټ بينچيز ته وايم چه په دے صوبه کښې د عوامی نمائندګانو هم دا حيثيت دے چه د خپلو مطالبو د پاره به مونږ اوس بهوک هړتال کوو نو بيا به هله زمونږ کار کيږی؟ حالانکه دا داسے يوه مسئله ده چه زمونږ صوابی ضلع چه ده، مونږ اووه نيم اربه روپئ سنټرل ايکسائز ډيوټی ورکوو، مونږ ريونيو ورکوو، مونږ قربانئ کړی دی د دے ملک د پاره، د دے وطن د آزادئ د پاره مونږ قربانئ ورکړی دی، دا ملک چه نن آزاد دے، دا صوبه چه ده، په دے کښې مونږه برابر شريک يو په قربانوکښې، نو مسئله داسے ده جی چه هرُ خانے کار کيږی، د کروړونو روپو کار کيږی، غازی سريکوټ روډ جوړيږی نو صوابی جهانګيره روډ ولے نه جوړيږی؟ د چيف منسټر په حلقه کښې د درے کروړه روپو د شنګل روډونه جوړيږی نو مونږ ته ولے روډ نه جوړيږی؟ مونږ خو هميشه قربانئ ورکړی دی خو دا زه خبره کوم وزير صاحب ته او زمونږ محترم مشر هم دے، چه خبره داسے ده چه زمونږ په علم کښې دا خبره ده، هر چا ته معلومه ده چه په دے صوبه کښې اختيار صرف د يو سړی دے چه هغه دے هاؤس ته، دے ايوان ته خپل راتلل هم بے عزتی ګڼړی، هغه دلته نه راځی چه قائد ايوان دے او په دے صوبه کښې وی هم نه۔ نن چه په دے صوبه کښې څومره مسئلے دی،

صرف صوابئ ضلع نه، په ډیرو ضلعو کښې تعمیراتی کار بالکل روکاؤ دے، نشته دے، نو زه دا خبره کوم چه زمونږ دا خبره ده چه مونږ، ټھیک ده، آفتاب خان راغے، ورسره وزیران صاحبان راغلل بیا زمونږ پارلیمانی لیډره، زمونږ مشره، بی بی هم راغله، د هغے په حکم باندے راغلو، خپل هړتال مو مات کړو خو خبره داسے ده که آئنده د پاره زمونږ په دغه مسئله په تیزئ سره کارشروع نه شو، صرف ځلور کلو میټره روډ نه، بلکه صوابی-جهانګیره مکمل روډ د مونږ له جوړ کړی ----

جناب سپیکر. سلیم خان! پکار تاسو له دا دی چه ړومبے د دے منسټرانو صاحبانو شکریه ادا کړئ او دا دومره ډیټیل تقریرونه خو تاسو هغه بله ورځ کړی دی- ځمونږ سره وخت ډیر لږ دے، د جمعے ورځ ده او ډیره اهم ایجنډه پاتے ده-

جناب محمد سلیم خان ایڈوکیٹ: زه ئے شکریه ادا کوم جی، زه معافی غوارم، زه خپله خبره ختموم- زه شکریه ادا کوم خو دا ده چه دا یقین دهانی روایتی یقین دهانی دِ نه وی، پکار دا ده چه په دے باندے عمل اوشی او زه ئے شکریه ادا کوم چه مونږ له راغلل او ځمونږ خبرے واغستو-

جناب سپیکر. اورنګزیب خان!

جناب محمد اورنګزیب خان، صرف دوه مینټه جی، صرف ----

جناب سپیکر، بیا خو ستاسو هیڅ هم نه پاتے کیږی Discussion ته-

جناب محمد اورنګزیب خان، صرف دوه مینټه اخلم - مهربانی به دا اوکړئ چه پرون -----

جناب سپیکر، ښه جی، ټول اخلئ دوه دوه مینټه، بیا تاسو ته به دغه وی نو--

جناب محمد اورنگزیب خان، بتول نه جی، دے باندے خبره نه کوم، زما خپله مسئله ده جی۔ محترم سپیکر صاحب! جیساکہ میں نے پہلے بھی عرض کی تھی، فرید خان طوفان اورمحسن خان صاحب نے تقاریر کی تھیں کہ کوہاٹ سے ایک لڑکا اغوا ہوا ہے۔ اس سلسلے میں کوہاٹ ڈگری کالج، کوہاٹ پولی ٹیکنیکل کالج اور کامرس کالج کے لڑکوں نے جلوس نکالا تھا، پختون سٹوڈنٹس فیڈریشن والوں نے اور حکومت نے بلا جواز پُر امن جلوس اور پُر امن طلبا پر لاٹھی چارج کیا ہے جس سے گیارہ طلبا زخمی ہوئے ہیں، تین کے ہاتھ ٹوٹ گئے ہیں، ایک کی ناک ٹوٹ گئی ہے جناب سپیکر، اور ایک کا سر پھٹ گیا ہے۔ لڑکے ہسپتالوں میں زخمی پڑے تھے لیکن انہیں زبردستی ہسپتالوں سے نکالا گیا ہے، ان کا علاج بھی نہیں کرنے دیا گیا، ڈاکٹروں کو علاج کرنے کیلئے بھی نہیں چھوڑا گیا۔ لڑکوں کا پیپر تھا، وہ بھی ضائع ہوگیا ہے۔ اسی طرح Comprehensive College کے لڑکوں کا پیپر ضائع ہوا ہے۔ محترم سپیکر صاحب! میں آپ کی، ایوان کی اور وزیر قانون کی توجہ اس طرف مبذول کرانا چاہتا ہوں کہ جو وحشیانہ طرز عمل کوہاٹ انتظامیہ نے اختیار کیا ہے پُر امن طلبا کے خلاف، اس کی مذمت بھی کی جائے اور داد رسی بھی کی جائے۔

جناب سپیکر، دهغے دپاره تاسو په Proper طريقه راشئ کنه ---

جناب محمد اورنگزیب خان: هغه لیکل هم ورکوم، هغه تاسو ته درکوم جناب او موجوده چه وزير قانون صاحب ناست دے، د دے څيز جواب د راکړی او د دے څيز انکوانری داوکړی۔

جناب سپیکر، دا جی په پوائنټ آف آرډر باندے He is not bound to give you a reply.

جناب فرید خان طوفان، جناب سپیکر صاحب! د پوائنټ آف آرډرخبره نه ده۔ صرف دومره خبره ده چه واقعی تاسو سره کار ډير دے، ستاسو ډيرے

ضروری مسئلے دی دلته کښې چه د هغې د پاره وخت کم دے، مونږه نه غیر ضروری ستاسو وخت خرابوُو. یوه خبره ستاسو په نوټس کښې راوستل غواړو۔ هغه دا چه ستاسو په ذریعه باندے حکومت ته خبره ایږدو ځکه چه حکومت سره څمونږه بله رابطه نشته دے۔ زمونږ دا اسمبلی رابطه ده، مونږ ستاسو په نوټس کښې دا راولو۔ دا کوم هلک چه اغوا شوے دے، د هغې د پاره چه په کوهاټ کښې کومه پُر امن جلسه مونږه کړے ده او چه کله هلکان کالج ته تلل د جلسے نه پس نو لا ټهی چارج شوے دے۔ زه جی ستاسو په وساطت سره حکومت ته دا وایمه چه د هغه هلک مور په کټ پرته ده۔ یو خو هلک اغوا دے، بله ئے مور مره کیږی، دوه ورځے، ما ته یقین دے چه دا ښځه چه کومه ده، دا د خوئ په غم کښې، زه دا وایمه چه مونږه جلسه اوکړه، جلوس مو اوکړو، هیڅ لاټهی چارج ماټهی چارج، مونږه پریشر نه دے اچولے، بیا د دے لاټهی چارج څه ضرورت وو؟ او بیا د هغې نه علاوه دوئ څه اقدامات کړی دی؟ پرون راسے په ټول کوهاټ ډویژن کښې هنګامه اوچته شوے ده، خلق بے چینه دی، په سړکونو دی۔ د حکومت د طرف نه څه کیږی، مونږ نه یو خبر۔ اوس مونږ منتخب خلق یو، په مونږ باندے د خلقو زور دے، ما ته وائی چه ته راشه کرک کښې اودریږه او تر هغې پورے به نه ځے، دلته کښې به بهوک هړتال کوے، دلته به روډ بلاک کوے، دلته به لاټهی چارج کیږی، دلته به چیف منسټر نه راځی، دلته به منسټر نه راځی، دلته به ته نه راځے۔ اوس مونږ ته تاسو چل اوښایئ، حکومت د مونږ ته چل اوښائی چه مونږه خو پر امن خبره کړے ده ښه په اطمینان سره، مونږه هلکانو ته هدایات ورکړل، په ډیر ښه طریقے سره هغوی رخصت شول۔ کالج ته هلکان هسے

خی او دوئ دا سزا ورکوی چه تاسو ولے پُر امن جلسه کړے ده، ولے مو پر امن احتجاج کړے دے؟ هلک نه برآمد کیږی- تاسو ته جی یوه خبره بله ګومه چه د هلک خو پته اولګیده چه 21 نومبر باندے دا اغوا شوے دے، بل هلک د کوهاټ نه په 22 اکتوبر باندے اغواء شوے دے، تر هغے نے څوک نوم نه اخلی، چه دلته کښ خبره نه کوؤ نو څوک ئے پښتنه نه کوی- نو آخر مونږ کوم خانے ته لاړ شو؟ که نورے ډیر ضروری خبرے وی، واقعی چه ضروری خبرے به تاسو ته پراتے وی خو مونږه دومره عرض کوؤ چه حالات د حکومت د کنټرول نه او د ممبرانو د کنټرول نه اوخی- مهربانی د اوکړی او دا حکومت دِ دَ هوش نه کار واخلی، حکومت دِ دَ فراست نه کار واخلی، حکومت دِ دَ خلقو سره دَ همدردئ نه کار واخلی، په دے مسئله کښ دے داسے اقدامات اوکړی چه هغوی نه څه نتائج راوخی- نور سیاست چه کوم دے، هغه مونږ ته میدان کهلاؤ دے- مسلم لیګ سره به مونږ خپل سیاسی مخالفت په خپل میدا ن کښ کوؤ- دا یوه انسانی مسئله ده، په دے مسئله باندے مونږ دلته کښ دا خبره څکه کوؤ، پرون چه کوم لاټهی چارج شوے دے، دا د یو منتخب حکومت، یو انسانی زړه چه د چا په سینه کښ وی، دا لاټهی چارج چه کوم دے، دا غیر ممالک، بے مذهبه خلق که هم راغلل نو په دے مسلمانانو باندے به داسے وحشیانه ظلم اُو نه کړی لکه پرون چه کوم شوے دے- که مونږ غوښتله نو پرون د کوهاټ ډویژن د صوبے سره رابطه منقطع کیدے شوه- دا محسن علی خان خو جی روستو راغے، دلته کښ څما ګواه موجود دے چه مونږ پر امن جلسه منتشر کړے وه، تلے وه نو بیا دا لاټهی چارج ولے اوشولو؟ که دا شان پولیس مونږه مشتعل کوی، دا

خمونږه صوبائی حکومت مونږ خا مخا په دے باندے مجبوره کوی چه مونږه اسمبلئ ته د راتلو په ځائے باندے سړکونو ته لاړشو، نو مونږ ته داووائی۔

جناب سپیکر: لاءمنسٹر صاحب! یہ آپ پتہ کرلیں، اگر واقعی اس طرح ہوا ہے تو اس سلسلے میں پلیز آپ انکوائری کرائیں۔

جناب علی افضل خان جدون (وزیر قانون و پارلیمانی امور): شکریہ، جناب سپیکر صاحب۔ یہ پوائنٹ آف آرڈر پر انہوں نے بات کی ہے اور اب میرےعلم میں یہ بات آئی ہے۔ ہم اس کا پتہ کریں گے۔ اسی ایوان میں جب یہاں دھواں دار تقاریر ہو رہی تھیں کہ ہم یوں کر دیں گے، سڑکیں بلاک کر دیں گے، Law and order creat کریں گے، تو میں نے اس وقت یہ گزارش کی تھی کہ مغوی بچے کے اس مسئلے کے حل کیلئے یہ طریقۂ کار ٹھیک نہیں ہے کہ ہم سڑکیں بلاک کریں گے اور ایسا ویسا کریں گے۔ اس کیلئے پوری Energies اور پوری کوشش چاہئے تاکہ اس کو بازیاب کریں مگر یہاں اس وقت ایسی باتیں کی گئیں کہ مجھے افسوس ہے جو کچھ ہوا ہے اور یہ کہ جن لوگوں نے وہ باتیں کیں، وہ ہمارے پاس ہی بیٹھے ہیں۔ ہم لوگوں کو ر سڑکوں پر تو لے آتے ہیں مگر پھر ان کو بچانے کیلئے کچھ اور مسائل پیدا ہوتے ہیں۔ ہم کہتے تو پُر امن باتیں ہیں مگر آپ تو یقیناً پُر امن ہیں، آپ ذمہ دار لوگ ہیں مگر کچھ بد امن لوگ ان میں شامل ہوجاتے ہیں جو حالات کو خراب کر دیتے اور پھر حالات کو خراب ہونے سے بچانے کیلئے کچھ نہ کچھ طریقہ کار اختیار کرنا پڑتا ہے۔ میں اس کی تحقیق کراؤں گا اور آپ کی انشاء اللہ تسلی کراوں گا۔ شکریہ۔

نوابزادہ محسن علی خان: جناب سپیکر صاحب! اورنگزیب خان اور فرید خان نے جو باتیں ابھی کی ہیں، جناب، یہ جلوس واپس جا رہا تھا اور وہاں پر، جدون صاحب کہہ رہے ہیں، تو ایسی کوئی بات نہیں ہوئی ---------

جناب باز محمد خان، جناب سپیکر صاحب! دا پوائنټ آف آرډر دے که څه دی؟ تاسو خو بند کړی وو جی دا پوائنټ آف آرډرز.

نوابزاده محسن علی خان، چه ستا په سر باندے یو لاټهی اولګی نو بیا به زه درته اووایم چه اوس څه حال دے. تو جناب سپیکر صاحب، گزارش یہ ہے کہ یہ لڑکے واپس جا رہے تھے، ان پر محض اسلئے لاٹھی چارج کیا گیا چونکہ یہ بازار سے گزر رہے تھے اور کوئی وجہ نہیں تھی۔ نہ انہوں نے توڑ پھوڑ کی، نہ انہوں نے کوئی پتھراؤ کیا، نہ انہوں نے کوئی ایسی حرکت کی کہ ان پر لاٹھی چارج کیا جائے۔ وہ بازار سے گزر رہے تھے اور پولیس والے ان کو آگے چھوڑ نہیں رہے تھے۔ انہوں نے کہا کہ ہم آپ کو بازار میں نہیں چھوڑیں گے اور رزلٹ یہ ہے جناب کہ انہوں نے ان کو ایسا مارا ہے کہ ابھی بھی لوگ وہاں ہسپتالوں میں پڑے ہوئے ہیں۔ تو یہ تو کوئی طریقہ نہیں ہے۔ لاٹھی ہم لوگ بھی اٹھا سکتے ہیں، ہم بھی لوگوں کو مار سکتے ہیں، اگر ضرورت پڑی۔

حاجی عبدالرحمان خان، جناب سپیکر صاحب! یوه خبره کوم، دوی چه وائی چه لاټهی چارج شوے دے، دوی چرته کښ وو؟ دوی خو یو ګزار هم نه دے خوړلے۔ (قہقہے)

جناب فرید خان طوفان، د دے جواب جی داسے دے چه مونږ پر امن جلسه کړے ده، مونږه پرامن تقریرونه کړی دی او جلسه منتشر شوه. زه کرک ته لاړمه او د هغے نه پس، هغه وخت کښ چه زه هلته کښ وومه نو لاټهی چارج نه دے شوے او جی یوه خبره کومه، دے معزز ممبرانو ته درخواست کومه چه دا خو په پوائنټ آف آرډرکښ فرق دے. ما جی خلق په کرک کښ نه پریږدی، ما ته دِ ممبران صاحبان اوښائی چه څما هلک ورک دے، زه چه د هلک د پاره په اسمبلئ کښ نه شم اودریدے نو دے اسمبلئ ته بیا څما د راتلو

څه ضرورت شته دے؟

جناب سپیکر . اسمبلئ کښې بالکل هر وخت تاسو باقاعده اودریدئ شئ، صرف دا ده چه دا بعضے وخت لکه اوس هغوی چه خبره اوکړه نو د رولز مطابق نے درسته اوکړله، مطلب دا دے چه دا جي پرون تاسو له پکار وه یا سحر د وخته پکار وه چه یو کال اټینشن نوټس مو داخل کړے وے د اسمبلئ د شروع کیدو نه یو ګهنټه مخکښې، نو هغه به لګه مناسب وه۔ پوائنټ آف آرډر یو داسے شے دے چه تاسو په هغے کښې دا وایئ چه د فلانئ فلانئ رولز Violation شوے دے، نو پوائنټ آف آرډر د هغے د پاره راځي، د بل څه د پاره د هغے څه ضرورت نه وي۔ نو نور بالکل Any time تاسو -----

وزیر قانون و پارلیمانی امور . جی، Personal explaination ہے۔ نوابزادہ صاحب نے بھی ذکر فرمایا ہے تو -----

جناب سپیکر . ایک منٹ جی، بی بی صاحبہ بھی کچھ فرما رہی ہیں، پھر آپ جائنٹ جواب دیں۔

وزیر قانون و پارلیمانی امور . جناب سپیکر! میں بی بی صاحبہ کو جواب نہیں دوں گا۔ بی بی صاحبہ سے تھوڑی سی گزارش ہے، بی بی صاحبہ ہماری محترمہ ہیں، میں ان کو جواب نہیں دوں گا، وہ جو فرمائیں گی، ہمیں تسلیم ہے، تو جناب، نوابزادہ صاحب نے جو ذکر فرمایا، اس میں تھوڑا سا میرا حوالہ تھا، تو فرید خان نے 10 تاریخ کا کہا تھا اور نواب صاحب 14 تاریخ تک وہ بات لے گئے تھے، تو میں اس توقع میں تھا کہ 14 تاریخ کو وہ اپنا کام کریں گے، سنا تھا کہ لڑکے کو بھی بازیاب کرانے کی پوری کوشش کریں گے۔ (قہقہہ)

نوابزادہ محسن علی خان . میں صرف جدون صاحب کو یہ بتانا چاہتا ہوں کہ انشاء اللہ 14 تاریخ کو بھی ہم انکو دکھا دیں گے۔

وزیر قانون و پارلیمانی امور، اللہ آپ کو توفیق دے ایسے کاموں کی اور انشاء اللہ ہم اسے روکیں گے۔

بیگم نسیم ولی خان، محترم سپیکر صاحب! زه خو نه سوال کوم په حکومت او نه ترے جواب غوارم، زه خو نیغ په نیغه ستاسو نه تپوس کوم، دا ممبران اودریږی او وائی چه پوائنټ آف آرډر تاسو بند کړے دے، یقیناً پوائنټ آف آرډر بند دے، هغه پوائنټ آف آرډر بند دے چه سړے هسے اودریږی۔ یوه داسے لویه واقعه شوے ده، دا خو که دوی نه وے پورته کړے، ما اخبار راغستے وو سحر، نو زه به راتللم او زه به اودریدمه، ما به دا خبره کوله په پوائنټ آف آرډر او پوائنټ آف آرډرکښ فرق دے۔ په یوه ضلع کښ دومره لویه اهمه واقعه شوے ده، مونږ دلته ممبران ناست یو چه مونږ دا خبره پورته نه کړو، دا خو د هر یو ممبر کار دے چه پورته ئے کړی، یوازے د کرک او کوهاټ د ممبرانو کار نه دے چه پورته ئے کړی، نو په خپلو ممبرانو باندے دا قسمه تنقید کول، زما خیال دے او دا ریمارکس پاس کول، دا په کومه طریقه باندے چه دی، هغه ممبر صاحب وائی چه زه لاړ یم او جلوس Disberse شو، د هغے نه پس حکومت لاټهی چارج کړے دے۔ یو ممبر صاحب بل پاڅی، تپوس ترے کوی وائی چه ته ئے ولے په لاټهئ نه یے وهلے؟ هغه خو دغه ژاړی، زه خو وایم چه ښه خو به دا وه چه دا ممبران ئے وهلے وے چه پته لګیدلے وے چه په ممبرانو پسے راغلی دی، ماشومانو باندے زور اوباځی۔ دغه د خفګان خبره ده، دا د خنده خبره نه ده۔ دلته مونږ اوخاندو، سنګینے نه سنګینه واقعه اوشی، هغه مونږ په خندا کښ تیره کړو او هغے نه یوه ټوقه جوړه کړو او مسخره جوړه کړو۔ که د قو م ماشومان دومره په بے دردئ

خلق وهی او تکوی او مونږ دومره بے حِسه دلته ناست یو چه مونږ دِ په هغے نوټس قدرے هم نه اخلو، خما خیال دے چه پکار دا دی چه بیا دِ دے اسمبلئ ته راغی نه۔

جناب آفتاب احمد خان شیر پاؤ: سپیکر صاحب! سوری، د ټانم ما ته احساس دے خو چونکه تاسو پرون دا ونیلے وو چه نن به Questions' Hour نه وی، نو خکه دوی په پوائنٹ آف آرډر باندے پاڅیدلے وو۔ بل څه طریقه نه وه نن د هغه د پاره ــــــ

جناب سپیکر: صرف دومره وی چه هغه Suspension اوشی نو بیا که پاڅیدلے وے نو هغه ته هم چا پرے نه ښودو ــــــ

Mr. Aftab Ahmad Khan Sherpao: That was the only reason that they got up.

جناب سپیکر: جی، پرون چه څنګه فیصله مو کړے وه نو یو کس Move کړئ For the suspension of rules چه بیا هغه شانتے رول Suspend شی جی۔ تاسو نے Move کوئ جی چه Rule 31 may be suspended.

Mr. Aftab Ahmad Khan Sherpao: Janab Speaker Sahib, I beg to move that Rule 31 may be suspended so that discussion on the Adjournment Motion No. 282 could be taken by the House.

Mr. Speaker: Is it the desire of the House that Rule 31 may be suspended?

(The motion is carried.)

Mr. Speaker: The 'Ayes' have it, and the Rule stands suspended.

د آفس د طرف نه دا اطلاع ده چه دا تاسو ته پته اولگی چه په 14th بانڈے دا Question راخی جی۔

اراکین اسمبلی کی رخصت

<u>جناب سپیکر</u>، ان معزز اراکین اسمبلی نے رخصت کے لئے درخواستیں ارسال کی ہیں،

جناب نقیب اللہ خان صاحب (منسٹر)، جناب سلیم سیف اللہ خان، ایم پی اے اور جناب احمد حسن خان، ایم پی اے نے 11-12-1998 کیلئے تو Is it the desire of the House that leave may be granted to the honourable Members?

(The motion was carried.)

<u>Mr. Speaker</u>: Leave is granted. Hon'able Aftab Ahmad Khan Sherpao, MPA, to please start discussion on the Adjournment motion No. 282.

(تالیاں)

تحریک التوا پر بحث

<u>جناب آفتاب احمد خان شیرپاؤ</u>، Thank you, Mr. Speaker. جناب سپیکر صاحب ! زہ ستاسو پہ دے شکریہ ادا کوم چہ هغه بله ورخ تاسو خما ایڈجرنمنٹ موشن د بهاشا ډیم باره کښ چه کوم وو، تاسو هاؤس ته Put کړو او په هغے بانډے نن جنرل ډسکشن کیږی۔ ما ته دا هم احساس دے چه نن د جمعے ورخ ده او ټائم هم ډیر کم دے۔ تاسو دا لویه مهربانی اوکړه چه مونږ سره په دے بانډے متفق شوئ چه Questions' Hour نن Defer شو۔ هغه بله ورخ خو ما په بهاشا ډیم او وزیر صاحب چه کومے خبرے کړے وے، په

هغې باندے تفصیلی بحث کړے وو، زه هغه ڈُهراوُل نه غواړم۔ زه یو څو منټه به اخلم۔ د هغې نه پس زمونږه دا خواهش دے چه د هاؤس نور ممبران د دے په Technical aspect او په نورو مختلف Aspects باندے خبره اوکړی او د حکومت د طرفه د دے څه واضح جواب مونږ ته راشی۔ جناب سپیکر صاحب! هغه بله ورځ هم ما دا وئیلی وُو چه دے هاؤس یو متفقه قرارداد منظور کړے وو او هغه قرارداد کښې دا وئیلے شوے وو چه بهاشا ډیم د جوړ کړے شی او د دے پاور هاؤس دِ دَدے صوبه کښې وی۔ څنګه چه د اسمبلئ رولز دی، Unanimous resolution یا کوم ریزولیوشن چه فیډرل ګورنمنټ سره تعلق لری، نو ستاسو آفس دِ هغه اولیږی فیډرل ګورنمنټ ته، مختلف محکمو ته ئے اولیږی چه کوم Concerned quarters دی۔ دا Unanimous resolution وو جناب سپیکر صاحب او دا Unanimous resolution واپډا اتهارټیز ته لیږلے شوے وو او څما معلوماتو مطابق واپډا اتهارټیز دا ریزولیوشن Endorse کړے دے چه او۔ د Endorsed مطلب دا دے چه او تاسو راولیږلو، مونږه دے سره متفق یو، .We endorse it چه واپډا اتهارټیز دا Endorse کړو او هغوی اومنله چه دا ستاسو Point of view بالکل صحیح دے که دا ډیم جوړیږی نو دا به د بهاشا په مقام باندے جوړیږی او د دے Net profit چه دے، دا به دے صوبے ته ملاویږی۔ دا ټوله خبره هغوی Endorse کړه او وئے منله۔ نو زه صرف دا تپوس کول غواړم چه واپډا دا خبره اومنله، دا یو خو د دے اسمبلئ متفقه قرارداد وو، بیا دا واپډا پخپله چه منلے ده، نو بیا د واپډا منسټر د هغې نفی بیان څنګه ورکوی او وائی چه نه، د دے نوم هم ما بدل کړو، د دے پاور هاؤس Location هم ما بدل کړو او د دے ټول

Net profits وغیره چه دی، هغه به خی بلے ناردرن ایریاز ته۔ هغه وئیلی دی چه ناردرن ایریاز ته به خی۔ ما هغه بله ورخ وئیلی وو چه Constitutionally هغه هغے ته تلے نه شی۔ نو زه خو په دے حیران یم چه وزیر صاحب دے صوبے سره تعلق لری او دا هسے هم خمونږه توقعات وی چه مرکز کښ کوم وزیر وی او د دے صوبے نه وی نو د دے صوبے د مفاداتو به هغه خیال ساتی۔ اوس هغه بجائے د دے نه چه د دے صوبے د مفاداتو خیال اوساتی، اُلټا د یو Settled issue نه یو داسے Contentious issue جوړ کړو چه هغے باندے اوس د ناردرن ایریاز او دے صوبے په مینځ کښ یوه تنازعه جوړه کړه۔ دا بذات خود مونږه په دے حیران یو او زه خو په دے حیران یم چه د کالا باغ ډیم مسئله راغله نو چیئرمین واپډا بدقسمتئ نه د دے صوبے اخستلے شوے وو د دے د پاره، او هغه ما د پاکستان د صدر یو بیان کتلے وو چه هغه وے چه *"ہم کیا کریں جب انجینئرز اور چیئرمین واپڈا اس صوبے کے ہیں، جب وہ کہتے ہیں کہ یہ ڈیم بنایا جائے تو ہم اس میں کیا کر سکتے ہیں؟"* هغه د یومقصد د پاره استعمال شو او چه هغه مقصد حل نه شو نواوس کوم خائے دے هغه چیئرمین؟ نو داسے Issues راوچتول، ما خو هغه بله ورخ ډیر په Detail سره وئیلی وو، په دے کښ صرف یو پوائنټ زه Mention کول غواړم، په هغے کښ (2) 161 زه به تاسو ته لږ اوروول غواړم چه په هغے کښ څه وانی او دوی څه وائی؟ هغه نور خو ما تاسو ته هغه بله ورخ وئیلی وو، دے وائی Indicating a new hydel power profit sharing formula between the provinces. د دے دا مطلب دے چه دا صرف د دے د پاره نه یعنی Indicating a new power sharing formula between the provinces دا د

دے مطلب دے چه آئنده بل څه د پاره به هم دا دغه کیږی او د کومے پورے چه د (2) 161 تعلق دے جناب سپیکرصاحب، هغه ډیر Explicitly clear دے۔ په هغے کښ وائی چه "161 (2) - The net profits earned by the Federal Government, or any undertaking established or administered by the Federal Government from the bulk generation of power at a hydro-electric station shall be paid to the Province in which the hydro-electric station is situated." دا خو Clear دے، په دے کښ دویمه خبره نشته دے چه کوم خائے کښ وی نو هم هغه صوبے ته به د دے Net profit خی۔ ما دا هم معلومات جناب سپیکرصاحب، خپل خانی کړی وو چه بهاشا چه دے، It is part and parcel of Kohistan District او هغه د دے صوبے یوه حصه ده۔ اوس دے هلته Geological Survey Team لیږی چه مونږه Determine کړو چه دا بهاشا په ناردرن ایریاز کښ دے او که په دے صوبه کښ دے؟ جناب سپیکرصاحب ! زه په دے باندے حیران یم چه چرته باؤنډری کمیشن وی نو په هغے کښ خو هغه دوه علاقے چه کومے وی، نو د هغوی نمائندګان وی، په هغے کښ ریونیو سټاف وی، په هغے کښ تحصیلدار وی، پټواری وی، هغوی هغه Determine کوی - Geological Survey of Pakistan به څنګه Determine کوی چه دا بهاشا په دے صوبه کښ دے اوکه په ناردرن ایریازکښ دے؟ دا څه عجیبه غوندے Conflicting خبرے په دے کښ راغلی دی۔ زما بنیادی مقصد دا دے جناب سپیکرصاحب، مونږه ټول دلته د دے ایوان ممبران یو، مونږ د دے صوبے عوامومنتخب کړی یو او دلته ئے رالیږلی یو او د دے صوبے د مفاداتو د تحفظ د پاره به مونږ ټول جد و جهد

کوو. په دے کښې که مونږه This side of the divide ناست یو ، اپوزیشن کښې یو او که په گورنمنټ بنچز کښې ناست یو او که په دے کښې صرف مونږه دا اووایو چه جی دا داسے نه دی او دا داسے نه دی- په نورو خایونو کښې به زمونږ په مینځ کښې اختلافات وی او یو خلیج به وی، ډیر زیات به وی او د یو بل سره به ډیر مخالفت کوو خو ترکومے پورے چه د دے د مفاداتو خبره وی نو کم از کم په هغے کښې مونږه هیڅ مخالفت نه کوو- ځکه د دے لحاظ سره سیاست نه کوو صرف او صرف مونږه غواړو چه د دے صوبے د خلقو زندگی بهتره شی او د دے صوبے د حقوقو تحفظ اوشی- دغه زمونږه بنیادی مقصد دے- دا نن چه دا ورکوټے صوبے آواز کوی د صوبائی خود مختارئ او زیات نه زیات خود مختاری غواړی، دا Accumulated effect د دے دومره کاله چه دلته، په دے کښې زه دا نه وایم، ټول چه څومره حکومتونه راغلی دی ، They are all, you know, you can hold all of them responsible چه هغه شانتے صوبے ته هغه حقوق In letter and spirit نه دی ملاؤ شوی- نو یو حقوق دی او یو د حقوقو تحفظ دے- حقوق خو فی الحال په 1973 Constitution کښې مونږه دغه خبره کوو چه ښه دغه دی، د هغے تحفظ هم زمونږه دا هاؤس نه شی کولے نو مونږ به مخکښې ځه خو؟ This is the need of the hour. دا Fundamental issue ، که مونږه ډیر هم اووایو چه حالات خراب دی او Price hike دے او که دا نوره څومره بد حالی ده په دے ملک کښې، هغه په خپل ځائے باندے، خو نن د دے ملک چه Fundamental and core issue ده ، هغه Provincial autonomy ده او د دے د پاره که ترڅو پورے په دے باندے Consensus Build نه شی او دا حکمران

دا محسوس نه کړی نو دا زه تاسو ته وایم چه This Federation is slipping away ، په دے کښ به هغه Cracks را پیدا شی خدا نخواسته، مونږه نه غواړو، هیڅ څوک هم نه غواړی، خو چه کله یو طوفان راځی نو د هغے نه مخکښ خلق خپل تحفظ اوکړی چه دا طوفان را روان دے، دغسے یو سیلاب را روان دے او د هغے نه تحفظ پکار دے زمونږه د ټولو د پاره- نو زه د دے نه زیاتے خبرے نه کول غواړم چه کوم ریزولیوشن دے، هغه متفقه طور باندے دے اسمبلئ پاس کړے دے، زه امید لرم د ټریژری بینچز نه چه د هغے پاسداری ، In letter and spirit د هغے Implementation دا حکومت به کوی او که د دے د پاره هر قسم جنګ کول غواړی د مرکز سره، او که د دے منسټر نه ټپوس کول غواړی چه دا تا ولے داسے بیان ورکړے دے؟ پکار ده چه دوی ټپوس اوکړی- د دے صوبے د حقوقو د تحفظ د پاره د خلقو دا خو اهم دے او په هغے کښ که دوئ روستو راغلل نو په دے کښ به دا څوک نه وائی چه اپوزیشن د دے نشاندهی نه وه کړے- اپوزیشن د دے نشاندهی کړے ده او د دے د پاره هر قسم جد و جهد ته تیار دی- ډیره مهربانی-

Mr. Spearker: Honourable Leader of the Opposition.

بیګم نسیم ولی خان (قائد حزب اختلاف)، بسم الله الرّحمٰن الرّحیم- محترم سپیکر صاحب! ډیره منته چه تاسو د آفتاب خان شیرپاؤ په تحریک التواء ما له د خبرو کولو موقع راکړله- ایشو ډیر اهم دے او په ښکنګه طریقه باندے چه آفتاب خان هغه خبره ټوله ښرګنده کړه او واضحه ئے کړه او هر یو اړخ د هغے که سیاسی اړخ ئے دے او که د صوبے د حقوقو اړخ دے، که د هغے

آئینی طریقه ده یا په Constitution کښې د هغې کوم تحفظ ورکړے شوے دے، هغه ټولے خبرے هغه په داسے طریقه اوکړلے چه زما خیال دے، مونږ خلقو له ئے روستو څه پرے نه ښودل۔ بهرحال دا داسے ایشو ده چه سړے پرے څه اُو نه وائی نو زړه ئے صبر هم نه کوی۔ د دے وجے نه زه کوشش کوم چه ډیر د اختصار نه کار واخلم۔ د ټولو نه اول خو زه آفتاب خان ته، حیرت په دے خبره دے چه وائی چه دا پښتون او هغه پښتون، نو ستاسو په وساطت آفتاب خان ته نه، دے ټول هاؤس ته وایم چه کله حاکمین ونتے ته ضرورت پیښ شی په دے صوبے کښې د دے صوبے د حقوقو غصب کولو، که د یو یونټ قصه راواخلئ او د هغے وخت نه واخله تر دے وخته پورے، کوشش د مرکزی حکومت دا وی چه دا مسئلے د پښتنو په لاسو کوی خکه چه زمونږه خلے تپے کړی، نو دا ضروری نه ده چه کُنی کوم پښتون دِ دَ صوبے د حقوقو تحفظ نه کوی او د صوبے حقوق دِ په بل چا باندے خرڅوی نوهغه ته د زه پښتون اووایم۔ دا بالکل منلے شوے حقیقت دے چه که د واپډے چیئرمین وو او کالا باغ ئے راوستلے وو، نو هغه په هډ هم پښتون وو، په وینه هم پښتون وو، په زمکه هم پښتون، په خاوره هم پښتون وو، خو پښتون نه وو۔ خکه چه کوم سړے د پښتنو د حقوقو تحفظ نه شی کولے نو هغه ته پښتون وئیل د پښتو توهین دے۔ زه یقیناً دا خبره منم چه پرون نادر پرویز د بجلئ او داوبو منسټر وو نو په هغه وخت کښې دوئ د بهاشا نه ولے دیامیر نه جوړوؤ، په هغے وخت کښې دوئ ته دا ضرورت ولے نه وو پیښ چه دا د واخلی او دا د په ناردرن ایریا کښې کړی؟ په هغه وخت کښې دوئ د دے خبرے نه Controversial issue نه جوړوله، په هغه وخت کښې

دوئ دا ولے نه وے چه د دغه خانے د خلقو او د دے صوبے د خلقو د په دے باندے تصادم اوشی او ټکراؤ د اوشی؟ زه وایم چه نن هم که تاسو ورشئ او په ناردرن ایریا کښې به څوک خبر هم نه وی چه دا مسئله څه ده؟ دا د حکمرانانو او د حاکمین وقت یوه طریقه ده چه هغه قام را اخلی او د قام په خلاف کښې ئے جنګوی- زه نے په بل ارخ باندے خبره نه کوم، زه ئے صرف په پولیټیکل سائډ باندے خبره کول غواړم چه نتائج د داسے خبرو ښه نه راوُځی او یو ځل نه، بار بار خلقو اولیدل- د دے واپډے خو مونږه په شل ځله دلته خبره اوکړه د بجلئ د واپډے په حواله چه دا بجلی او دا واپډا چه وه، نودا د سره هم نه وه؛ دا د یو یونټ پیداوار دے، یو یونټ سره پیدا شوه- د یو یونټ پورے دا بجلی د دے صوبے د لاندے محکمه وه- بیا ئے په یو یونټ کښې یوړله لاهور ته- یونټ مات شو، حکومت راغے او واپډا ترے نه هلته پاتے شوه ځکه چه واپډا پکښې د فائدے یو واحد مد چه وو نو هغه د دے صوبے هلته وو- نور چه د صوبے کوم حالات دی، په هغے باندے په تفصیل کښې نه ځم چه دا صوبه څومره څه مرکز له ورکوی، دا چه اوس سلیم خان اودریدو او کومه خبره ئے اوکړه، یوازے چه تا ته دغه خپل د تمباکو دا دغه پریږدی نو په هغے باندے ستا د دے صوبے حالات ښه کیدے شی- مونږ له جهګړه کوؤ، هغه وائی چه ما ترے نه پیزوان غوښتو او هغه وے چه زه درنه پوزه پریکوم- مونږه لا لګیا یو د تربیلے جهګړه مو اچولے ده چه د تربیلے د پیسو حساب کتاب راسره اوکړئ، هغوی وائی اودریږه چه مخکښې د کومه د رزق لاره ده چه هغه درله هم بنده کړم- په شروع کښې خو خبره راغله، دیامیر تګے چا اوریدلے نه دے، یعنی ډیرخلق به وی چه ورته اووائے

دیامیر، نو هغوی له به نے نوم هم نه ورخی، زه هم اوس نه پوهیږم چه زه نے Pronounce کوم نو ټهیک نے وایم- څوک ورته دیامیر وائی، څوک ورته په بله طریقه وائی، هغه ټکے مونږ خلقو اوریدلے نه دے- دا بهاشا چه دے، د دے ژوند دومره دے لکه کالا باغ، چه د کله نه د کالا باغ خبره پورته شوے ده، ورسره د بهاشا خبره پورته شوے ده نو دا دومره کالونه چه واتی پنځویشت کاله، دیرشے کاله په دفترونو کښ کالا باغ او دلته کالا باغ او په کاغذ کښ کالا باغ، نو ورسره ورسره بهاشا وو- په هغه وخت کښ د بهاشا خبره هیڅو چا ذکر کوله نه چه دا بهاشا، نن خو اوس پکښ د ټولو لوئے سوال دا پیدا شو چه بهاشا هم په دے صوبه کښ دے اوکه نه دے؟ سبا له، را سره خدشه پیدا کیږی چه یوه داسے کربنه به راکاږی، وانی به چه دا تربیله هم په دے صوبه کښ نه ده او بیا به کوشش دا اوکړی چه دا صوابئ په څه طریقه دے بلے غاړے ته واړوی چه د صوابئ دا څه چه دی چه دا سبا له پرے مونږه دعوئ کوؤ چه دا رانه هم واخلی- دا د مرکزی حکومت یو طریقه کار دے او دا د مرکزی حکومت په طریقه باندے په وړو صوبو کښ چه څومره نفرت پیدا کړے دے اوځومره نن نفرت دے په دے صوبو کښ، زما خیال دے چه د 1970 نه سوا دے او چغے مو ورته په 1970 کښ وهلے چه دا لوبه تاسو کوئ د یوے صوبے سره، د هغے Majority مو واغستله او Minority مو کړه او د هغے مو یونټ جوړ کړو، پکښ مو Parity را وستله، 46 % او 54 % مو یو برابر کړل- چه خدائے تعالیٰ نه وو کړی، تاسو هغه اوکړل- خدائے پاک هغوی 54 % پیدا کړی وو او ته اولګیدے چه 46 % وائے نو تا هغوی دوانړه برابر کړل- دا لوبے او دا ټوقے نے ورسره اوکړلے، په دے نے مجبورکړل، د

دے پاکستان Majority چه هغه پاکستان وو، هر ځائے کښې چه زه بنګالیان اووینم نو زه ورته وایم چه غلط کار مو کړے دے دا نوم خو ستاسو وو ځکه چه نوم خو د Majority خلقو وی، دا خو د اقلیت د خلقو نه وی- نو % 54 د پاکستان مونږه په دے نفرتونو او په دے طریقو باندے واخستل او هغوی نه خو مونږه بنګله دیش جوړ کړو- باقیمانده پاکستان پاتے شو چه ځوک دا اووائی چه باقیمانده پاکستان دے او دا د قائد اعظم پاکستان نه دے، اخبارونو په ما پسے یو خل دا اولیکل چه هغه وانی چه دا د قائد اعظم پاکستان نه دے، نو دا د قائد اعظم پاکستان دے؟ د قائد اعظم په پاکستان کښې خو بنګال وو،% 54 آبادی د وه د بنګالیانو، مسلمانان وو او هغه خلق وو چه قربانی ئے ورکړے وه او تا واخستل، هغوی دِ بنګله دیش کړل، ښه، باقی د پرېښودل او چه باقی د پرېښودل نو باقی بد بخت داسے پاکستان پاتے شو چه یو خوا ته % 63 شو او بل خوا ته % 37 شو- دا % 37 په څنګه طریقه باندے خپل تحفظ د دغه 63 % نه کوی؟ دا راته اول اووایئ او بیا داسے صورت چه مرکز پنجاب شی او پنجاب مرکز شی، په واضحه الفاظو به ئے زه نن اووایم، نو نن چه بله هیڅ طریقه نه کیږی، نو اول خو ئے وئیل چه دیامیر او دیامیر، ما ته دے ملګرو اووئیل چه خط راغلے دے سپیکر له، سپیکر صاحب راته اووئیل چه دا خط، تاسو راته اوښودلو چه دا خط راغلے دے، زه ئے په سر او په پښو نه پوهیدم چه آخر د دے بهاشا نه دیامیر ولے جوړوی؟ مونږه خو داسے ساده ګان شان خلق یو، د دے صوبے دا خلق داسے دوئ غولوی، نو ما وئیل چه دا دیامیر نوم ورله دوئ ایږدی، نو کیږدی د ورله، نواز شریف نوم د ورله کیږدی، تارړ صاحب نوم د ورله کیږدی، د دے صوبے د یوسړی نوم د ورله

کيږدي، په نوم څه فرق پريوځي، يا دے ديامير وي يا د بهاشا وي- نو هغه خو په هغے کښې مطلب وو- هغه ديامير کوؤ هغوی خکه چه د دے صوبے نه ئے اغستلو او مرکز له ئے ورکولو- زه په دے خبره کښې بالکل متفقه يم د آفتاب خان سره چه هغه دا وائي چه ناردرن ايريا چه ده، نو دا هډو صوبه نه ده- که دا يوه صوبه وے، د دے د يوے صوبے حيثيت وے نو مونږه به دا ونيلي وو چه د صوبو په مابين کښې جنګ دے او دا ئے د دے صوبے نه واغستلو او دغه صوبے له ئے ورکړلو- نو ريښتيا خبره دا ده چه خمونږ نه دا ناردرن ايريا ډيره پسمانده ده- مونږ خلق چه يو نو د ناردرن ايريازنه بيا لږ ښه يو- په تعليمي اعتبار، د صحت په اعتبار، د سړکونو، د کميونيکيشن په اعتبار ترے نه ښه يو، د ژوند د روزګار په اعتبار ترے ښه يو، د کارخانے په اعتبار به ترے ښه يو، نو که دا يوه وړه صوبه وے نو دا صوبه به لګيدلے وه او د دغے وړے صوبے د پاره به ئے دا قرباني ورکړے وه چه خمونږ تربيله شتے، دا واخلئ او دا دے وړے صوبے له ورکړئ، خو آيا مرکز به دا ګارنټي ورکړي چه دا به واخلي او دا به ترے وړه صوبه جوړه کړي او دا به ورله ورکړي؟ نو دا به نه کوي- د هغے مقصد او منشاء دا ده چه زه ئے ناردرن ايريا ته اوکاږم، ناردرن ايرياز کښې نن تاسو اوګورئ، نن پکښې کوم ځانے دے؟ آيا هلته صوبائي حکومت شته دے، صوبائي اسمبلي پکښې شتے؟ کونسل ئے ورله جوړ کړے دے او هغه کونسل د مرکز سره ډے او د مرکز وزير دے چه هغه ئے Affairs ګوري او هغه د هغے نګراني کوي- نو مطلب دا دے چه ستا د جيب نه ئے اخلم او مرکز کښې ئے وراچوم- نو زه اوس په دے حساب نه پوهيږم، د منتخب اسمبلئ خبرے کيږي او د منتخب اسمبلو د قراردادونو خبرے

کیږي، هره ورځ د دے اسمبلۍ په مخ یو څپیره ده چه راپریوځی، هره ورځ د ټولو اسمبلو په مخ یو څپیړه ده چه پریوځی- د کالا باغ خلاف دریوانړو صوبو قراردادونه پاس کړل او د هغے باوجود یو فرد واحد پکښ پاڅی او وائی چه زه به نے جوړوم او هغه نے واخستو او ټولے صوبے نے په مخ په څپیړه او وهلے او د یوے صوبے په حکومت کښ دا غیرت نه وو چه راپاڅیدلے وے او ورته نے وئیلے وے چه دا څپیړه دِ ما له راکړه، آخر ولے؟ مونږ خو د هغه خپل قرارداد خبره نه کوو خکه چه هغه Unanimous نه وو، زه ورته Unanimous وایم خکه چه مخالفت نے صرف دوو کسو کړے وو، خو نه وایم ورته زه، نو دلته اوس مسئله د قراردادونو نه ده، دلته مسئله د Unanimous قرارداد نه ده بلکه دلته مسئله د دے اسمبلۍ د اختیاراتو ده، د دے دا حق دے چه آیا مرکزی حکومت د دے صوبے اسمبلی، اسمبلی تسلیموی؟ د دے ممبرانو ته ممبران وائی؟ د دے دا رالیږلے شوی نمائندگان چه دی، آیا دوئ دا د قام نمائندگان گنړی او دوئ چه یوه خبره کړه متفقه طور اوکړی نو آیا دا خبره تسلیم شوے ده چه دا د دے صوبے د خلقو خبره ده؟ نو که دلته یو متفقه قرارداد پاس شی او د هغے متفقه قرارداد نتیجه کښ هغه محکمه پخپله اووائی چه او، دا قرارداد پاس شو او دا قرارداد صحیح دے کوم چه اوس آفتاب خان نوے خبره مونږ ته اوکړه، زه د دے خبرے نه نه وم خبر چه واقعی نے دے سره اومنله چه بهاشا چه دے، دا د وخت ضرورت دے او بهاشا پکار دے، چه جوړ شی او هغه شے چه دے یا Feasible یا هغه کیدے شی یا په هغے د آبادئ ډیر خلق نه بے کوره کیږی یا پرے خرچ ډیر نه راځی؟ کومے صوبے چه د بهاشا په سانه کښ دی چه مونږه بقول د کالا باغ په حواله

باندے کوو دا تولے خبرے کہ نن پکښ کوی او کہ دا خبرے دی او دا هغه اومنی او بیا یو سړے راپاځی او بیا یو سړے وائی! حیرت خو په دې دے۔ زه خو وایم چه عدالتونو له پکار دی چه د دے خبرے نوټس واخلی او د دے اسمبلئ خلقو له پکار دی چه د داسے وزیر خلاف عدالت ته لاړشی چه هغه د Constitution د Clause خلاف ورزی کوی. دا 161 او 162 که څه دے. مونږ خو نه پوهیږو په قانون، ته سپیکر صاحب پرے پوهیږے او دلته کښ که څوک وکیلان ناست وی هغه به پرے پوهیږی چه کوم سړے د خپل آئین خلاف ورزی اوکړی نو د هغه څه سزا ده؟ آرټیکل 6 دے، High treason دے۔ High treason څه ته وائی؟ او بیا دلته آفتاب خان په دے حیرت کوی او وائی پښتون، نو زه نه پوهیږمه چه پښتون به وی؟ زه منم چه پښتون دے، په وینه پښتون دے، په خاوره پښتون دے، په قبیله پښتون دے، په ذات پښتون دے، په هډ پښتون دے خو کاش! چه پښتون وے۔ داسے خلقو ته خو چه داسے حادثاتی طور په دے صوبه کښ پیدا شوے وی، کوم سړے چه د پښتنو د حقوقو تحفظ نه شی کولے، خما په کتاب کښ هډو له د سره نه پښتون دے نه او زه په دے خبره شرمیږم چه زه ورته پښتون اووایم او داسے سړے ئے راوستے د دے د پاره دے چه دے به په دے استعمال کړی نو بیا به لکه د شمس الملک دے که شمس الحق دے، د هغه هسے به ده له هم بیا لته ورکړی او وبه ئے غورزوی۔ دا یوه طریقه ئے راخستے ده ورو صوبو سره که نن هم مونږ کښینو دے کښ او مونږ په دےکښ خما، خمونږ کوو او حکومت پکښ خان یو خوا کړی او دوئ د دے خبرے خا مخا د دے د پاره صرف مخالفت اوکړی چه دا اپوزیشن راپورته کړے ده۔ دا پکار وه چه د دے

صوبے چیف ایگزیکټیو دا خبره راپورته کړے وے، پکار دا ده چه دا خبره د دے صوبے وزیرانو راپورته کړے وے او مونږ ترے خبر هم نه وے ځکه چه نن دوئ ذمه وار دی د دے صوبے. نن حکومت د دوئ په لاس کښې دے، نن دوئ حکومت چلوی، نن دوئ اختیارمند دی، نن مرکز سره رابطه د دوئ ده، نن په مرکز پریشر دوئ اچولے شی، مونږ پرے نه شو اچولے- نو زه به سوال اوکړم، زاری به اوکړم، منت به اوکړم، د جنګ خبره به نه کوم، زه به په رضا ورته اووایم چه راځئ چه په شریکه راپاځو، مونږ درسره تیار یو کنه که د ډب خانے وی او که د وهلو خانے وی- د دے یو شی نه تاسو زړه صبر کړئ چه که سبا له کرسئ ځی، د دے نه تاسو زړه صبر کړئ، نور که هره سخته وی، مونږ نے درسره تیروو خو دومره اوکړئ چه سبا له به دا قام راپاځی او خمونږ په مخ به توکی، سبا له به دا قام راپاځی او د دے منتخبو نمائندګانو په قبرونو به په لتو خیژی چه تاسو په اسمبلو کښې ناست وئ او تاسو په حکومتونو کښې ناست وئ او تاسو سره دا لوبے کیدے او صرف د دے د پاره چه د صوبے حکومت ډِ بچ شی، نو داسے حکومت به زه څه کړم؟ دا خو د پنجاب باجګزاره ریاست دے، تماکو نے د هغوی دی، ایکسائزنے د هغوی دے، بجلئ نے د هغوی ده، رائلټی، نټ پرافټ نے درله Cap کړے دے، شپږ اربه درله درکوی او په هغه شپږ اربو نے اودرولے دے- ټهیک خبره آفتاب خان اوکړه چه یو حکومت نه دے ګرم هر یو چه مرکز کښې حکومت راغلے دے که هغه د مسلم لیګ راغلے دے که هغه د پیپلز پارټئ راغلے دے، هم دغه لوبه او ناروا سلوک نے دے صوبے سره کړے دے او دغه قصه ورسره روانه ده او مونږ که په حکومت کښې ناست یو نو مو هم

چغے وھلے دی۔ مونږ د میر افضل خان په حکومت کښې وو او زه ورسره تلے یمه او ما ورسره په دے مسئله په حکومت کښې جنګ کړے دے، دا سرتاج عزیز صاحب وزیر خزانه وو او ده سره مے جنګ کړے دے او عجیبه خبره خو بله ده چه هغه وائی چه زه نوے طریقه کار وضع کوم، دا کوم بیان چه آفتاب خان وائی۔ د هغے مطابق دا وائی چه زه نوے طریقه کار وضع کوم د بجلئ د قیمتونو د Fixation یا د هغے د پاره، نو هغه آفتاب خان خو د مخکښې ویره کوی چه وائی، مخکښې خبره ده، دا دے تربیلے ته چل دے۔ د تربیلے د پاره یو Fixed formula ده د بجلئ د جنریشن د پاره چه هغے ته اے جی این قاضی فارموله وائی، دے چه نوے فارموله درکړی نو اے جی این قاضی فارموله به ترے لاره شی۔ نو دا ته چه ورته نن پینځلس اربه وائے او که ته ورته نهه اربه وائے او که ورته یولس اربه وائے، د تربیلے چه کوم ستا نټ پرافټ راځی، دا به هم درله په نیمه کړی۔ که دا طریقه وی په دے ملک کښې او دا د وړو صوبو سره سلوک وی، نو زه نه پوهیږم، چغے وهی، مونږ خو خبرے د صوبے نه شو کولے، وائی چه دا متعصب دی۔ تعصب ټول عمر هغه خلق پیدا کوی چه کوم زورور دی۔ وړو صوبو له، وړو خلقو له، Minority له، وړو ګروپونو له او وړو کمیونټیز له دا احساس ورکوی چه تاسو په دے معاشره کښې چه یئ، تاسو د دویمے درجه باشندګان یئ۔ چه هغوی د دویمے درجے باشندګان شی نو هغوی په دے مجبورشی چه هغوی دا سوچ اوکړی چه د خپل Survival جنګ اوکړی او هغه د Survival جنګ چه مونږ کوو، سبا راپاڅو، وائی چه دا غداران دی، وائی دا پاکستان ورانوی، وائی دا د پاکستان دښمنان دی۔ هغه چه چا غداری

اوکړے، هغه هم خلقو اولیدل او چه چا وران کړو، هغه هم خلقو اولیدل۔ مونږ هغه خلق یو چه هغه وخت مو ورانولو، نو درته مو ونیل چه مه ئے ورانوے۔ اوس بیا کوشش کوی چه د وفاق، نن د وفاق حالت داسے دے چه که اختیار مو خلقو له ورکړو، خدائے شته چه په وړو صوبو کښ یوه صوبه هم د وفاق سره لاړه نه شی، نن درته د دے خانے نه په ولاړه وایم دا خبره م اولیکئ چه که د صوبائی خود مختارئ مسئله حل نه شوه او دے وړو صوبو له ئے هغه حق ورنه کړے شو، چه کوم د دے حق دے او د دے صوبو خلق مطمئن نه کړے شو، نو دا به داسے چل اوشی لکه آتش فشاں چه قرلیږی، قرلیږی، قرلیږی او په آخر کښ یو خل بق اوکړی۔ یو بق به اوکړی او چه کله بیا آتش فشان بق اوکړی نو بیا به د هغے هیڅ علاج نه وی۔ عقل اوکړئ او هوش اوکړئ۔ دا اقتدار ډیر ښه شے دے، دا کرسئ خدائی تعالیٰ م ترے اوساته، خو داسے اورو چه دے کرسئ باندے سړے کښینی نو وائی چه دا آسیب زده ده، وائی بیا سړے پیریانو نیولے وی۔ لږ د دے پیریانو نه راځئ، لږ کوتئ ځان ته اوګورئ، دے ملک ته اوګورئ، دے قوم ته اوګورئ چه دا ملک کوم طرف ته روان دے؟ دا څه مو ترےجوړ کړل؟ دا په کومه طریقه دے؟ دے اقتصادی صورتحال ته ئے اوګوره، سیاسی صورتحال ته ئے اوګوره، نن یوه خبره نه ده، کومه کومه به ئ ژاړم؟ نو که صوبائی خود مختارئ له هغه یو تار مو ترلے دے د سینیټ، نن ئے هغه په سترګو کښ ازغے دے۔ نن سینیټ د پاره لګیا دی کوششونه کیږی چه یا سینیټ بائی پاس کړی او یا سینیټ سره یو داسے لوبه اوکړی چه د هغه اختیارات کم شی یا ورسره یو داسے لوبه اوکړی او که هیڅ نه کیږی نو "گولی سے اڑا دو" خو

شتے کنه- دا طریقے په حکومتونو کښ د تباهئ او د بربادئ مخئے دی- مونږ ورته د اپوزیشن د بنچونو نه دا خبره کوو چه کښینئ او سوچ اوکړئ او کښینئ او فکر اوکړئ چه که په دے صوبه کښ ناست یئ د دے صوبے د حقوقو تحفظ کوئ، راځئ چه سره یو لاس شو په دے مسئله- په دے یو پوائنټ ایجنډا مونږ Un-conditional support تاسو سره کوو- هډو دا وایو نه چه مونږه اپوزیشن کښ یو، مونږ هم تاسو سره ځان په دے حکومت کښ شاملوؤ خو راپاځئ د دے صوبے د دے حقوقو تحفظ اوکړئ- په دے کښ یواځے خمونږ بچی به سبا له نه اوسی، په دے کښ به ستاسو بچی هم اوسی، ستاسو د بچو بچی به هم پکښ اوسی- پرون خو فیلډ مارشل صاحب وو، هغه نن نشته نو نن پکښ ګوهر ایوب خان ناست دے، منسټر دے- سبا له که ګوهر ایوب خان نه وی، نو د هغه خوے به پکښ منسټر وی- د ولی خان او د باچا خان به نه خوے منسټر وی او نه به ئے نمسے منسټر وی- یوسف ایوب خان ناست دے، منسټر دے، یو بل به وی بیا، د هغوی بل نمسے د بل طرفه ناست دے، اسفندیار خان ئے نمسے دے- دا، دا دے، نن ناست دے، داسے به ډیر، دا یو تسلسل دے، چه کوم خلق حکومتونه کوی، هغه ټول عمر حکومتونه کوی او کوم بد بخته، سپیره چه اپوزیشن کوی، هغه ټول عمر په اپوزیشن کښ ناست وی ځکه چه د حق هغه آواز ئے نیولے وی- دا خبرے د سوچ او سنجیدګئ دی- ستاسو په وساطت به پیر صاحب ته اووایم، خواست به ورته اوکړم چه په دے مسئله کم از کم یو سنجیده سوچ اوکړئ او یو سنجیدګه فکر پرے اوکړئ ځکه چه هغه چا ته وینا پکار ده، هغه خو نه پوهیږمه چه، په دے ګرائمر کښ به ئے مونږ ته صیغے ښودلے فلانئ صیغه،

فلانئ صیغه او یو ته به ئے غائب صیغه وے، نو هغه خمونږ چیف منسټر صاحب چه دے، هغه خو غائب صیغه ده، نو هغه غائب صیغے ته خو نه شم وئیلے نو دا چه کومے حاضرے صیغے دی او دا کومے مونږ ته مخامخ صیغے دی، دوئ ته به دا خبره اوکړمه چه تاسو مهربانی اوکړئ په حقیقی معنو کښې ځان د دے وطن کړئ، د دے خاورے کړئ۔ خدائے شته که په دے مو څه کارشته چه حکومت څوک کوی او که په دے مو کارشته چه وزیر څوک دے، هاں په دے مو ضرور کار دے چه د صوبے د حق یوه خبره ده، د هغے د پاره جنګ کوو او نړهر حده ورسره خو، تر هر حده خو او یوه بله خبره آخر کښې کوم۔ پکار دا ده چه دا اسمبلی راپاڅی او د ګوهر ایوب صاحب، چه کوم منسټر صاحب دے، خلاف په هائیکورټ کښې یو رټ داخل کړی چه هغه د Constitution violation کړے دے او که اسمبلی ئے نه کوی نو کم از کم زه په ځان پره یمه او آفتاب ځان به ځان سره ملګرے کړم او د اپوزیشن د طرفه به په هائیکورټ کښې مونږ یو رټ اوکړو۔ یو سړی له دا حق هیڅ څوک نه ورکوی چه هغه د کښینی او هغه د Constitution violate کړی او ځان دِ آئین کړی چه زه آئین یم او چه زه کومه خبره کوم، هغه زمانه خو تلے ده د ډکټیټرئ، ډکټیټران چه وو هغه خو 'I', 'Me' او 'Myself' ځوږ به څخوی کول۔ نن هغه زمانه نه ده چه هغه کوم سړے به اودریږی او وائی به چه زه به دا کار کوم او زه به دا کوم او زه به طریقه کار وضع کوم؟ او دا تماشه څه ده؟ خندله هم کوی په قانون او آئین پورے! وائی چه دا د آئین د کالاز، چه دے وائی دا، هغه تکے چه یو عجیبه تکے دے، هغه تکے پکښې ـــ هاں؟ ------

ایک آواز۔ 'Defected'

بیگم نسیم ولی خان۔ Defected، مطلب دا دے چہ دا کوم کلاز چہ دے، دے کلاز کښې خرابئ دی او خامئ دی پکښې۔ هغه ته خان عقلِ کل ښکاری، هغه وائی چه آئین نه پوهیږی، زه پوهیږم۔ نو دا داسې خبرې دی چه که دا مونږ داسې پریږدو نو نن یو وزیر صاحب راپاڅی د آئین یو کلاز پورې خنده کوی، سبا له به یو بل راپاڅی او مشران دِ خدائے ژوندی لری، هغه چه ډیر زیات مشران دی او کل اختیاره دی، هغوی خو به شاید چه دا آئین واخلی او تنورته به ئے وراوغورزوی چه خان م ترے خلاص شی او پکار هم ورله داسې دی ځکه چه چرته دا لږ ډیر خند دے، د دے آئین د لاسه دے۔ زه ډیره مشکوره یم، سپیکر صاحب، ستاسو ډیره مننه چه ما ته مو دومره ټائم راکړو۔ (تالیاں)

جناب سپیکر۔ آنریبل ہمایون سیف اللہ خان۔ په نمبر ده ګوری ارباب صاحب ۔ په هغوی پسې به محسن وی، بیا به تاسو یئ۔

جناب ہمایون سیف اللہ خان۔ Thank you very much, Speaker Sahib. جناب سپیکر صاحب! ارباب سیف الرحمان صاحب کی جب ریزولیوشن آئی تھی اور میں نے اس میں اس وقت جو Amendment پیش کی تھی تو وہ میں نے کوئی اسلئے پیش نہیں کی تھی کہ میرا کچھ اور مطلب تھا۔ سپیکر صاحب! میرا Simple مطلب یہ تھا کہ اس صوبے کی آمدن میں اضافہ ہو کیونکہ بھاشا ہمیشہ سے اس صوبے کا حصہ رہا ہے۔ جناب سپیکر صاحب! اس کی پہلی Feasibility مانٹریال انجینئرنگ کمپنی آف کینڈا نے 1984 میں بنائی تھی اور انہوں نے اس صوبے کے انجینئروں کو ساتھ لیا تھا۔ اگر یہ اس صوبے کا حصہ نہ ہوتا تو وہ انجینئروں کو ساتھ نہ لیتے۔ پھر اسی Feasibility کی سٹڈی International

Panel of Experts نے کی۔ اس وقت بھی بھاشا صوبہ سرحد کا حصہ تھا۔ انہوں نے کہا کہ اس کی مزید سٹڈی کی جائے۔ جناب، یہ ڈیم تقریباً 314 کلومیٹر تربیلہ سے اوپر واقع ہے، اس کی بلندی تقریباً 660 فٹ ہوگی۔ یہ جناب، اس کی Feasibility report میں ہے۔ اس میں تقریباً 7.3 ملین ہیکٹر فٹ پانی سٹور کرنے کی گنجائش ہے اور جناب سپیکر صاحب، سب سے بڑی بات یہ ہے کہ اس میں تقریباً 3360 میگاواٹ بجلی Produce ہوسکتی ہے جو کہ تقریباً 14129 Giga Watt Power of Energy بنتی ہے۔ جناب سپیکر صاحب! اس سے اور بھی بہت فائدے ہیں کہ اگر یہ ڈیم بن جائے تو ہمارے Flood hazards کم ہوجائیں گے، It will reduce limitation in Tarbela Dam. اور سپیکر صاحب، تربیلہ ڈیم کی پچیس سے پچاس سال اور لائف بڑھ جائے گی اور تیسری بات جناب، اس ڈیم کے بننے سے تربیلہ ڈیم میں 727 میگاواٹ بجلی بن سکے گی، It will increase by 727 mega watt. جناب سپیکر صاحب، میں تو حیران ہوں کہ دریائے سندھ جسے آپ اباسین بھی کہتے ہیں، میں تیس ہزار میگا واٹ کی Potential ہے، جو Sites available ہیں تو تقریباً پانچ ہزار میگا واٹ پنجاب میں آتا ہے From Tonsa onwards to Ghazi Barotha، فرانٹیئر میں جناب، تربیلہ کو لے لیں، 3470 میگا واٹ، بھاشا ڈیم کو لے لیں، 3360 میگا واٹ اور بھاشا اور تربیلہ کے درمیان جو حصہ ہے، اس میں Seven numbers of casket dams اور ہر ایک ہزار میگا ووات کا ہوگا تو سات ہزار وہ ڈال دیں، تو تقریباً یہ چودہ ہزار میگا وواٹ فرانٹیئر میں بن سکتی ہے۔ ناردرن ایریا میں بھی جناب، گیارہ ہزار سے بارہ ہزار میگا واٹ تک بجلی بن سکتی ہے اور کافی علاقے ہیں، کافی ایریاز ہیں، وہاں بجلی بن سکتی ہے۔ تو جھگڑا کس بات کا ہے؟ میں تو حیران ہوں، Site change کرنا، میرے خیال میں تو Simple بات ہے، جو Site change کر رہے ہیں، وہ اسلئے Change کر رہے ہیں کہ آپ کا جو آئینی حق ہے، آئین

نے آپ کو جو حق دیا ہے Under Article 161 (2) ' وہ آپ سے چھین رہے ہیں اور میرے خیال میں یہ واپڈا کا Latest stratagem ہے۔ جناب وہ اور بھی بڑے طریقے استعمال کرتے ہیں۔ ہمارے Net profit کو کم کرنے کیلئے ان کے پاس بہت سے طریقے ہیں جناب۔ ایک طریقۂ کار ان کے پاس یہ ہے جناب' آئین کہتا ہے کہ آپ Bus-bar پر بجلی صوبے کو دیں گے اور اس میں جو Losses ہونگے ' Internationally جناب' وہ دو پرسینٹ سے کم لیے جاتے ہیں' آپ کے ساتھ کیا ہوتا ہے؟ آپ سے 27 % کاٹے جاتے ہیں' آپ کے Final accounts delay کئے جاتے ہیں' جس سے آپ کا نقصان ہوتا ہے۔ جناب سپیکر! Depreciation جو Relevant Head میں ہونا چاہئے' وہ اس میں نہیں کرتے اور Suspense Head میں کرتے ہیں جو کہ بہت بڑا ہیڈ ہے اور اس سے بھی آپ کا Net profit ہو جاتا ہے۔ جناب سپیکر صاحب! ہمارا آئین 14 اگست 1973 کو بنا تھا جس میں پاکستان کی تقریباً ساری بڑی پارٹیاں موجود تھیں اور آپ کو اس آئین میں ایک حق دیا گیا ہے کہ جس صوبے میں بجلی گھر بنے گا' چاہے وہ پنجاب میں ہو' سندھ میں ہو یا بلوچستان میں ہو' ان کو Net profit ملے گا یعنی جو ہائیڈرل جنریشن ہوگی' اس میں سے حصہ ملے گا۔ 14 اگست 1973 کو آئین بنا اور جناب سپیکر صاحب' اٹھارہ سال تک اس پر کوئی عمل نہیں ہوا۔ 1991 میں میاں نواز شریف کی حکومت تھی اور انہوں نے بڑی مہربانی کی اور سی سی آئی کی میٹنگ بلائی اور سپیکر صاحب ' Under A. G. N Qazi formula, it's a part of the Constitution ہی مسٹر سپیکر سر' یہ فیصلہ ہوا کہ چھ سو کروڑ روپے اس وقت, In 1991 with a proviso that every year 11 % will be increased, every year, مسٹر سپیکر سر' اگر وہ 11 % آپ ساتھ لگائیں تو آج آپ کے بارہ سو ستر کروڑ روپے بنتے ہیں۔ ' یہ تو ان کا اپنا فیصلہ ہے جو انہوں نے 1991 میں

یا تھا' میں نے اس کی بات کی ہے۔ اب سر' Let us come to the actual
calcualtions. یہ تو میں نے ان کی اس وقت کی بات بتائی کہ بارہ سو ستر کروڑ بنتے
تھے' اب آئیں Actual calculation کی طرف جناب۔ جناب سپیکر صاحب! ہماری
Power proceed میں سرچارج اور ایڈیشنل سرچارج کو نہیں لیا گیا ہے' It has not
been taken as tariff part, اس کے بارے میں میں نے پہلے بھی یہاں پر اسمبلی
ں کافی ذکر کیا۔ اسمبلی میں میں نے سپریم کورٹ کی وہ رولنگ بھی پیش کی تھی' یہ
نچ ججز کا Judgement ہے جس کی میاں اجمل صاحب نے ___ منسٹر صاحب ذرا نوٹ
کریں' 30-06-1996 کا جناب' یہ Judgement ہے' میں فیڈرل منسٹر' خالد انور صاحب کو
Quote کرنا چاہونگا' اگر آپ کی اجازت ہو۔ Mr. Speaker, in that judgement
on page 85, para 1, "that in view of Clause (1) of Article 154, read
with Clause (2) of Article 161 of the Constitution, CCI is the
competent to fix the tariff of the electricity and hence levy of
Surcharge and Additional Surcharge is ultra vires of the
Constitution" اس میں جناب' ساتھ ہی ہے Page 263, para 1 پر' I quote,
"Surcharge and Additional Surcharge, we may observe that since
we have held that the above items were part of electric tariff" یہ
پریم کورٹ کا Judgement ہے جناب' جنھوں نے سرچارج اور ایڈیشنل سرچارج کو
Part of electic tariff بنایا' مطلب یہ ہے کہ اس کو آپ کی آمدن میں شامل کیا ہے۔
ں نے پہلے بھی اسمبلی میں اس کے بارے میں کہا ہے' اخباروں میں بھی اس کے
رے میں دو چار دفعہ میرے بیان آئے ہیں۔ میں یہ پوچھنا چاہونگا کہ سپریم کورٹ کا یہ
Verdict آپ کے پاس ہے' کس مصلحت کے تحت' اس وقت جو ریزولیوشن بنی'

سپیکر صاحب، شاید آپ کو یاد ہو، تو میں آپ کے پاس بھی آیا تھا اور جب اس کے Net profits کے بارے میں ریزولیوشن بنی تھی تو میں نے آپ سے ذکر کیا تھا اور آپ نے مجھے بتایا تھا کہ احمد حسن صاحب Unanimously وہ ریزولیوشن لا رہے ہیں اور وہ پھر بشیر بلور صاحب نے پیش بھی کی تھی، میں نے اس سلسلے میں اس وقت بھی ذکر کیا تھا کہ خدارا اس میں آرٹیکل 190 کو Mention کریں۔ تیس مہینے ہوگئے ہیں اور آپ کو آپ کا حق نہیں مل رہا، جو حق آپ کو سپریم کورٹ نے دیا ہے۔ کس سے ڈر رہے ہیں آپ لوگ؟ Why did not you add this Article 190 into that resolution? مگر اس وقت ان کی اپنی مصلحت تھی۔ کیوں شامل نہیں کیا، یہ انہیں معلوم ہوگا۔ اگر وہ شامل کرتے تو ہو سکتا ہے کسی حد تک ہمیں اپنے واجبات مل جاتے۔ ٹھیک ہے جی۔ سپیکر صاحب! جب میں نے Actual calculation کی تو اس میں With surcharge and additional surcharge آپ کے سالانہ تین ہزار کروڑ بنتے ہیں، تین ہزار کروڑ روپے بنتے ہیں، نہ سولہ ہیں، نہ سترہ ہیں اور نہ بیس ہیں اگر سرچارج اور اڈیشنل سرچارج کو شامل کیا جائے تو تین ہزار کروڑ روپے بنتے ہیں۔ تو ان کو اب چاہیے کہ یہ باتیں ذرا نوٹ کرلیں اور اس کا جواب دیں۔ ہم سننا چاہیں گے کہ اس صوبے کیلئے ہم کیا کر رہے ہیں؟ Thank you very much.

جناب محمد اورنگزیب خان: جناب سپیکر! ---------

جناب سپیکر: جناب محسن علی خان! بیا بہ اوکړئ جی، خیر دے Five minutes only ولے چہ ټائم ډیر کم دے۔

Nwabzada Mohsin Ali Khan: For such an important issue you are giving five minutes, Speaker Sahib?

جناب سپیکر، ښه، شاباسے اوس شروع خو شہ زوروره۔ اوس پنځه منټه

خو تہ پہ دے تیر وے۔

نوابزادہ محسن علی خان: شکریہ، جناب سپیکر صاحب۔ جناب سپیکر صاحب! میں آفتاب خان شیرپاؤ کا شکریہ ادا کرتا ہوں کہ انہوں نے ایک بہت اہم ایڈجرنمنٹ موشن اس معزز ایوان میں پیش کیا اور جناب سپیکر صاحب، میں کہتا ہوں کہ یہ بھی اس ایوان کی خوش قسمتی ہے کہ یہاں دو سابقہ چیف منسٹرز صاحبان بیٹھے ہوئے ہیں، ایک آفتاب شیرپاؤ صاحب اور ایک پیر صابر شاہ صاحب اور یہ بھی جناب سپیکر صاحب، اس معزز ایوان کیلئے میں کہونگا کہ خوش قسمتی کی بات ہے، جیسے کہ ابھی بیگم صاحبہ نے کہا کہ ناردرن ایریاز میں نہ کوئی اسمبلی ہے اور نہ ان کی صوبائی حکومت ہے۔ ان کے طریقہ کار کے مطابق ایک کونسل بنائی گئی ہے اور اس کونسل کے سربراہ ایک وفاقی وزیر ہیں۔ خوش قسمتی کی بات یہ ہے جناب سپیکر صاحب، کہ موجودہ وزیراعلیٰ، سردار مہتاب خان 1990 میں اس کونسل کے سربراہ تھے، He was the Federal Minister for Kashmir and Northern areas. لہٰذا The whole scenario as has come out, the whole game جو ہے جناب سپیکر صاحب، Is within this House, becuase the honourable Chief Minister had been the Chairman of the Council , two ex-Chief Ministers are sitting here. اور یہ شکر ہے جی کہ دونوں کے وقت میں بھاشا ڈیم پر Resolutions آئے۔ آفتاب خان شیرپاؤ کے زمانے میں بھی ریزولیوشن آیا تھا اور پیر صاحب کے زمانے میں بھی ریزولیوشن آیا تھا اور ہاؤس نے ان دونوں Resolutions کو Unanimously adopt کیا تھا۔ جناب سپیکر صاحب! اس کا پس منظر، اس ڈیم کی اگر آپ تاریخ دیکھیں، جو آج گوہر ایوب صاحب نے باتیں شروع کر دی ہیں وہ حیران کن باتیں ہیں۔ بھاشا ڈیم کوئی نیا ڈیم نہیں ہے جناب سپیکر صاحب، Right from the Field Marshal days up-to today ہمایوں سیف اللہ خان نے کہا کہ Montrial

Engineering Company نے آکر Feasibility بنائی - Montrial Engineering

Company نے واپڈا کو ایک Ranking study دی - اس Ranking study میں آٹھ

ڈیموں کا Serial-wise انہوں نے Preference بنایا تھا کہ Which were the dāms,

which were more feasible for Pakistan اور سب سے پہلے ان پر کام ہونا

چاہئے۔ جناب سپیکر صاحب! اگر آپ Through the stages جائیں ' Whether it

was Ayub Khan's time, whether it was Yahya Khan's time, whether

it was Mr. Bhutto's time, whether it was Zia-ul-Haq's time, and

subsequently whether it was Junejo Sahib's time یا نواز شریف کا دور تھا

یا بے نظیر کا دور تھا یا پھر نوازشریف کا دور ہے، کسی ایک حکومت میں بھی بھاشا ڈیم

پر کوئی Controversy آج نہیں بنی۔ جتنی سٹڈیز ہوئی ہیں، جتنی میٹنگز اس پر

ہوئی ہیں، جتنی میٹنگز واپڈاکے ساتھ ہوئی ہیں، کہیں پر بھی یہ Controversy نہیں

اُٹھی۔ جناب سپیکر صاحب! میں نے ابتداء میں یہ کہا کہ ہماری یہ خوش قسمتی ہے کہ

ہمارے پاس ایک ایسا شخص موجود ہے جو اس وقت اس صوبے کا وزیر اعلیٰ ہے اور ماضی

میں ناردرن ایریاز کونسل کا سربراہ رہ چکا ہے، وہ اس کا چیئرمین تھا لیکن افسوس ہے کہ وہ

آج اس ایوان میں موجود نہیں ہے ورنہ وہ بھی آپ کو بتا سکتا تھا کہ یہ مسئلہ ناردرن

ایریاز کی کونسل میں آج تک اُٹھا ہی نہیں ہے ' It has never been presented in

the Northern Areas Council. All I can say Janab Speaker Sahib,

Gohar Ayub Khan is a very good dreamer, where he has dreamed

this up from, I don't know. اگر آپ حقائق کو دیکھنا چاہتے ہیں اور اگر آپ اس

کو In-depth دیکھنا چاہتے ہیں جناب سپیکر صاحب، تو میں کہوں گا کہ This is one

of the biggest conspiracy agianst this Province and I would just

On the treasury benches جناب سپیکر صاحب ، میرے جو فاضل بھائی like to بیٹھے ہیں ، صرف I would like to remind them کہ وہ یہ بات نہ بھولیں کہ وہ اس صوبائی اسمبلی کے ممبرز ہیں And they represent this Province, they may be members of a political party, undoubtedly they will be members of a political party Janab Speaker Sahib, but first and prime most is that they represent this Assembly and this Province, therefore, Janab Speaker Sahib, بنیادی حقوق جو ہیں اس صوبے کے ، چاہے وہ اس طرف بیٹھے ہوں ، چاہے وہ اِس طرف بیٹھے ہوں ، ذمہ داری دونوں فریقوں پر Equal عائد ہے۔ وہ یہ نہیں کہہ سکتے کہ جناب سپیکر صاحب ، اس مسئلے میں ہم وفاق سے بات کریں گے۔ ہمایون سیف اللہ خان نے جو آپ کے سامنے ایک خاکہ پیش کیا I just want to elaborate this Janab Speaker Sahib, because میں یہ سمجھتا ہوں کہ ریکارڈ درست کرنے کیلئے اور اس معزز ایوان کے ممبرز کیلئے ، چاہے وہ حزب اقتدار میں ہیں ، چاہے وہ حزب اختلاف میں ہیں ، یہ باتیں کرنا ضروری ہے کہ Dispute کیوں اُٹھ رہا ہے جناب سپیکر صاحب ؟ This dispute, Janab Speaker Sahib, started in 1990 when Ghulam Ishaq Khan, the then President, constituted the National Finance Commission. اس وقت صوبے میں میر افضل خان کی مخلوط حکومت تھی یعنی It was a 'Muslim League' and 'ANP' Government اور مرکز میں It was a Muslim League Government headed by Mian Nawaz Sharif. اس فنانس کمیشن کو باقاعدہ طور پر ہدایت دی گئی تھی کہ Under all circumstances we want a decision and Award has to be forth-coming آپ اس وقت تک بیٹھے رہیں گے جب تک چار صوبوں اور مرکز میں آپس میں

فیصلہ نہیں ہو جاتا ' You have to come out with a decision. اور میں یہ سمجھتا

ہوں جناب سپیکر صاحب ' کہ پاکستان کی تاریخ میں The National Finance

Commission Award of 1991, was a historial award. Janab Speaker

Sahib, I just want to say one or two things about that award. What

was tha main issue between the Provinces? Frontier's issue, جیسا کہ

سب کو پتہ ہے Was the payment of net hydle profits according to

Article 161 (2) of the Constitution, جو ہمیں 1973 سے ملنے چاہئے تھے مگر

بہت افسوس سے کہنا پڑتا ہے کہ 1991 تک ہمیں ملے نہیں۔ بلوچستان کا جناب' یہ

مؤقف تھا کہ اسی شق کے تحت' ہم (2) 161 کی بات کر رہے ہیں' بلوچستان کہہ رہا تھا

کہ جناب Article 161 (1), which deals with royalty and excise duty at

That payment should be made to کہ the well-head of Sui gas,

Baluchistan. جناب سپیکر! ظلم آپ دیکھیں' ظلم یہ تھا کہ Part of one Article of

the Constitution was implemented i.e. 161 (1) was partially

implemented from 1973 یعنی بلوچستان کو Royalty and excise duty at the

well-head وفاقی حکومت دے رہی تھی But the second part 161 (2) ' اس پر

وفاقی حکومت بیٹھ گئی اور وہ بلوچستان کو جو دے رہی تھی' جناب سپیکر صاحب'

کہ Within one year of payment, the Federal Government realized

بلوچستان کو یا سندھ کو' جہاں پر یہ گیس کی Drilling ہوئی ہے یا وہاں سے جو گیس

نکل رہی ہے' کیا کچھ دینا پڑے گا؟ کیا کیا ہے انہوں نے جناب سپیکر صاحب؟

Instead of increasing the excise duty, which is a constitutional

duty, they imposed a surcharge. Janab Speaker Sahib, there is no

mention of 'surcharge, in the Constitution of Pakistan at all. It is an

extra constitutional duty and extra constitutional ta یہ کیوں کیا گیا ؟

ب سپیکر صاحب! اگر وہ ایکسائز ڈیوٹی ہر سال بڑھاتے تو ہر سال بلوچستان اور سندھ کا

Profit بنتا تھا تو اس کے مطابق انہیں زیادہ دینا پڑتا۔ چونکہ وفاقی حکومت یہ پیسہ دینا

ں چاہتی تھی اسلئے انہوں نے سرچارج Impose کر دیا And when we sat, جناب

یکر صاحب' 1990 میں جس وقت ہم بیٹھے نیشنل فنانس کمیشن میں And we went

through the record, mind you Janab Speaker Sahi سرتاج عزیز صاحب

، وقت وزیر خزانہ تھے ' He was Chairman of the National Finance

Commission, which he chaire بلوچستان کا صرف اور صرف سرچارج میں جناب

یکر صاحب' تین ہزار کروڑ روپے یعنی تیں ارب روپے جو حق بنتا تھا' وہ ان کو نہیں

جا رہا تھا' یہ آئینی Fact ہے۔ جناب سپیکر صاحب' آئینی Fact یہ ہے کہ وہ سرتاج

Who was Chairman of Naitional Finance Commission in 1990 یز

and the members wer مخدوم شاہ محمود قریشی' جو پنجاب کے فنانس منسٹر تھے'

دار اسلم رئیسانی بلوچستان کے فنانس منسٹر تھے' لیاقت جتوئی جو ابھی چیف منسٹر تھے

ھ کے' وہ اس وقت فنانس منسٹر تھے جناب سپیکر صاحب' اس صوبے کا وزیر خزانہ اس

ت میں تھا (تالیاں) اور آپ یہ دیکھیں جناب سپیکر صاحب' کہ سرتاج عزیز نے ہم

ب کے ساتھ اتفاق کیا تھا کہ سرچارج ایک غیرآئینی اور ایک غیر قانونی ٹیکس ہے۔ یہ

، Minutes کے میں ریکارڈ کئے گئے ہیں جناب سپیکرصاحب' کہ This is an extra

constitutional tax and this has only been imposed to do

Baluchistan i یعنی ایک چھوٹا صوبہ جس کا جو حق بنتا تھا' اس کو اس حق سے

وم کرنے کیلئے وفاقی حکومت نے یہ سرچارج لگایا And it was that National

Financal Commission Janab Speaker Sahib, this is what I want to bring on the record, it was that National Finance Commission of 1990, in its recommendations to the then Prime Minister of Pakistan, Mian Nawaz Sharif and the then President of Pakistan Ghulam Ishaq Khan, decided to do away with surcharge اور جناب سپیکر صاحب ' انہوں نے یہی فیصلہ کیا Unanimously ' اتفاق رائے سے کہ This surcharge will be paid to Baluchistan as part and parcel and will be considered like excise duty. لہٰذا 1991 میں جو ایوارڈ ملا ' The Baluchistan was paid additionality of thirty arb rupees, تین ہزار کروڑ یعنی تیس ارب روپے ۔ جناب سپیکر صاحب ' آپ خود سوچیں کہ ایک طرف تو حکومت یہ فیصلہ کرتی ہے ' Where the Finance Minister of Pakistan himself in that Commission said that this is an extra-constitutional tax, it is illegal, injustice has been done to Baluchistan and then Janab Speaker Sahib, within two years of that award what happend? کیا ہوا؟ وہی سرتاج عزیز جو فنانس منسٹر تھے ' آج ہم گوہر ایوب کے بارے میں باتیں کر رہے ہیں ' رو رہے ہیں کہ اس صوبے کے جو مرکزی وزیر ہوتے ہیں ' وہ سب سے پہلے اس صوبے کے گلے پر چھری پھیر لیتے ہیں ' یہی سرتاج عزیز تھے جناب سپیکر صاحب ' On our net profits instead of increasing the tarrif, they imposed surcharge, knowing that this is illegal, knowing that he had already said in the National Finance Commission as Finance Minister of Pakistan that this is an extra constitutional tax, that very Sartaj Aziz imposed a surcharge on

WAPDA. Why? In order that WAPDA would not have to pay an

But اٹھایا اس وقت ہم نے یہ مسئلہ additionality of net profit to Frontier.

عزیز سرتاج اور forntunately or unfortunately the Government changed

Sartaj Aziz became famous as + +. Janab ۔ تھے لگے کہنے ++ * کو لوگ

Speaker Sahib, Humayun Saifullah pointed out and quoted the

Judgement of the Supreme Court, it is not a ruling. Let me correct

the record for Humayun Saifullah Khan, the Supreme Court does

not give the rulings, the Speaker of the House gives rulings and the

Supreme Court gives judgements. And the Supreme Court, Janab

Speaker Sahib, let me remind you and the House, the Supreme

Court is not the Court of Appeals, the Supreme Court is Court of

نے سپریم کورٹ finality, there is no appeal aftere the Supreme Court.

And he quoted the present Law Minister, Khalid Anwar. کیا فیصلہ بھی

He has quoted him in that paragraph, by which he has said that

surcharge can not be imposed by the Federal Govenment. what was

the Supreme Court's judgement Janab Speaker Sahib? It was that

this is not a surcharge this should be considered as increase in

Has not gone into بھائی فاضل میرے کہ ہے یہ ، سپیکر جناب مطلب tariff.

tachnicalities of figures but actual amount which is to be payable

اپنے ہے دی پروجیکشن نے آپ کی روپے ارب 9.03 سال اس to the Frontier.

He gave a projection of ۔ تھی کی سپیچ بجٹ نے خان مہتاب سردار جو ، میں بجٹ

++ بحکم سپیکر صاحب حذف کیا گیا۔

9.03 billion as net profits knowing that the Wapda and the Federal Government has already caped the net hydle profit at 6 billion. Let us forget about figuers of 6 billion and 9 billion, Janab Speaker Sahib, if the Supreme Court's judgement is to be implemented in letter and spirit, then according to the surchage and the additional surchage payable by Wapda, the Frontier Government should be getting over 15 billion rupees this year in hydel profits, Over 15 billion. نہایت افسوس سے مجھے کہنا پڑتا ہے جناب سپیکر صاحب' اگر آپ اوپر دیکھیں کہ How seriously Government has taken this resolution? ایشو کو دیکھیں ' It is a question of زندگی اور موت اس صوبے کیلئے کہ اگر اس کی آمدن بند کر دی جائے And the seriousness of the Government is this Janab Speaker, that not a single person from a SHYDO, the Power Wing of the Frontier Government, not a single person from the Irrigation --------- Department is sitting there to take any notes.

Mr. Ali Afzal Khan Jadoon (Minister for Law): Mr. Speaker Sir, I may correct the honourable Member that members are sitting and some are sitting in the Chief Minister's Chamber and in my Chamber as well and they are taking the appropriate notes of the learned speaker.

Mr. Speaker: Secratery Power is here.

Nawbazada Mohsin Ali Khan: I hope he is there Janab Speaker

Sahib..........

جناب سپیکر: ایسا کرتے ہیں' Please cut it short کیونکہ میں-------

نوابزادہ محسن علی خان : جناب سپیکر ! I will just wind it up, I just wind it up.

جناب سپیکر صاحب ! میں صرف یہ گزارش کرونگا کہ صوبے کی مالی حالات یہ ہیں کہ In the first quarter of this year Janab Speaker Sahib, the first three months and let the honourable treasuery benches contradict what I am saying, let the honourable treasury benches deny what I am saying, contradict it on the floor of this House, I challenge that to do it, in the first quarter, according to your budgeted figures, the divisible pool or the Federal tax assignmnet اس صوبے کو 1.02 ارب روپے' یہ ذرا سنو بھائی' عقل تو ہے ہی نہیں ---------

جناب غنی الرحمان خان (وزیر آبپاشی و آبنوشی): اردو میں بولیں' انگریزی میں ہمیں سمجھ نہیں آتی۔

نوابزادہ محسن علی خان: تہ پہ اردو ھم نہ پوھیږے۔

سید محمد صابر شاہ: جناب سپیکر ! انتہائی ادب کے ساتھ' سابقہ فاضل منسٹر صاحب' فاضل ممبر صاحب بہت اچھے اعداد و شمار پیش کرتے ہیں لیکن میں صرف ایک گزارش کرونگا کہ یہاں پر بعض اوقات کچھ ایسے الفاظ استعمال کرتے ہیں جو ان کے شایان شان نہیں ہوتے ہیں۔ جیسے سرتاج عزیز صاحب کے بارے میں انہوں نے * ++ کہا۔ بات یہ نہیں ہے ------

نوابزادہ محسن علی خان: میں نے نہیں کہا' قوم نے کہا تھا۔

++ بحکم سپیکر صاحب حذف کیا گیا۔

سید محمد صابر شاہ، نہیں، اس فلور آف دی ہاؤس پر آپ نے کہا ہے۔

نوابزادہ محسن علی خان، اگر آپ قوم کا حصہ نہیں ہیں تو آپ نہ کہیں۔ میں تو قوم کا حصہ ہوں۔

سید محمد صابر شاہ، سپیکر صاحب! مجھے سنا جائے، حالانکہ قرآن شریف میں ہے کہ آپ کسی کے نام کو غلط نہ کریں اور اس پر قرآن میں تنبیہہ ہے جناب سپیکر، اور اس معزز ایوان میں میں سمجھتا ہوں --------

جناب سپیکر، آپ صحیح فرما رہے ہیں ----

سید محمد صابر شاہ، کہ ہم اپنے لئے جب بھی کوئی بات کریں، ویسے بھی ہمیں ایک دوسرے کا احترام کرنا چاہئے ----

نوابزادہ محسن علی خان، بالکل ٹھیک وانے ----

سید محمد صابر شاہ، اور ہم ان کا بہت زیادہ احترام کرتے ہیں ----

وزیر قانون، یہ Etiquette کے بھی خلاف ہے۔

سید محمد صابر شاہ، لہٰذا اس کو Expunge کیا جائے، میں گزارش کرونگا۔

جناب سپیکر، میں ایک بات بتاؤں جی، وہ آپ نے میرے خیال میں Properly -----

نوابزادہ محسن علی خان، سنا ہی نہیں۔

جناب سپیکر، I think وہ اپنی طرف سے نہیں فرما رہے تھے۔ وہ کہہ رہے تھے کہ اخباروں میں قوم ان کو سرتاج عزیز کی جگہ پھر * ++ کہا کرتی تھی۔

Nawabzada Mohsin Ali Khan: This shows how attentive they are.

سید محمد صابر شاہ، جناب سپیکر! نقل کفر، کفر باشد۔

++ بحکم سپیکر صاحب حذف کیا گیا

جناب سپیکر : Any-how, the words are expunged. اور ایک بات اب درمیان میں یہ ہوئی پیر صاحب، میں ایک گزارش کرنا چاہتا ہوں کہ ہمارے ممبران صاحبان کو ڈسکشن کا خوب پتہ ہوتا ہے لیکن کوئی بھی نام دینے کی تکلیف گوارہ نہیں کرتے اور جب ڈسکشن شروع ہو جاتی ہے تو پھر ایک چٹ بھیجتا ہے، دوسرا بھیجتا ہے، حکومت کی طرف سے بھی چٹ آئی ہوئی ہیں، اپوزیشن کی طرف سے بھی کافی چٹ آئی ہیں، تو میرے خیال میں آپ کے بعد پیر صاحب اظہار فرمائیں گے۔

نوابزادہ محسن علی خان : جناب سپیکر! میں دو منٹ لیتا ہوں -----

جناب شیر زمان شیر : جناب سپیکر! دے ایریگیشن منسٹر له ټائم ورکړئ څکه چه د هغه سره محکمه ده چه دے هم څه وضاحت اوکړی کنه لږ غوندے، چه دے څه وائی، د صوبائی دغه دے۔

جناب سپیکر : که هاؤس دا غواړی، هسے ما جی دا یوه خبره ستاسو په نوټس کښې راوسته که واقعی هاؤس دا غواړی، ولے چه بیا به روستو کښې هغوی Summing up کوی او پیر صاحب به پکښې هم، اوس خا مخا یو کس خو د دے اړخ نه خبره کوی نو که تاسو غواړئ نو د جمعے ورځ ده، یو پیر صاحب ته به اجازت ورکړو بیا به نے Carry over کړو ډسکشن ------

جناب شیر زمان شیر : جناب سپیکر صاحب! دا ایریگیشن منسټرډیر ضروری دے جی ---

جناب سپیکر : خو یو شے به وی، د هغے نه پس څومره دغه راځی نو هغے کښې به د ټائم ډیره سخته پابندی وی ---

جناب شیر زمان شیر : سپیکر صاحب! ایریگیشن منسټر ډیر ضروری دے، هغه له پکښې ټائم ورکړئ چه لږ وضاحت اوکړی چه څه پوزیشن دے؟

جناب سپیکر: دا د طاؤس خان نوم ماسره پروت دے، که خیر وی دا بل ---

جناب محمد طاؤس خان (وزیر ماہی پروری و جنگلی حیات): جناب سپیکر! دا لږ غوندے خمو نړه -----

نوابزادہ محسن علی خان: جناب سپیکر صاحب! میں آنریبل ٹریژری بنچز کو اوپن چیلنج دیتا ہوں کہ This issue should be taken up as seriously as it is یہ بات ہے جناب سپیکر صاحب، کہ اس سال 1.02 ارب روپے، آپ سن رہے ہیں جناب سپیکر صاحب؟ 1.02 ارب روپے In the first quarter is a short fall just from the Federal tax assingment and Janab Speaker Sahib, Government having kept your net profits as 6 arb rupees, اس کا مطلب یہ ہے کہ They are supposed to pay you 500 million rupees a month. In the first quarter Janab Speaker Sahib, the Federal Government and Wapda have paid you one arb rupees less یعنی 2.02 ارب روپے پہلے کوارٹر میں آپ کو کم ملا ہے۔ یہ تو موجودہ صورتحال ہے جناب سپیکر صاحب، اور اگر Gohar Ayub Khan has taken it upon himself that he has assumed the powers of the Late Field Marshal that he can amend the ---------- Constitution as Minister for Water and Power

Minister of Law: Sir, I am on a point of order. He should not mention about the Field Marshal he is dead and he has done good work for the country and it is because of him that we have a Tarbela Dam ----------

Nawabzada Mohsin Ali Khan: What about said?

Minister for Law: And please don't mention the name who is not alive and he has done good for this country.

Nawabzada Mohsin Ali Khan: I said the Late Field Marshal ---

Minister for Law: Don't mention his name.

جناب سپیکر، نه جی، دا Controversial مه جوړوئ۔ جی، پلیز۔

Nawabzada Mohsin Ali Khan: Why should not I mention his name?

Minister for Law: Not mention the person who is not there, the person is dead you are mentioning his name. you are arising a sense that he was a Martial Law Administrator. It is not a question of Martial Law Administrator.

Nawabzada Mohsin Ali Khan: What I have said derogatory to him?

Minister for Law: No Sir, no, this is not correct, the person who is dead and not present, should not be mentioned.

Mr. Speaker: Does not matter.

نوابزادہ محسن علی خان، جناب سپیکر صاحب ! If he has assumed those powers

that without consulting the National Assembly, without consulting

the cabnit and without consulting the Prime Minister he goes and

makes a public statement کہ اس میں غلطیاں ہیں ؟ I don't think Janab

کہ Speaker Sahib, a Federal Minister has the right a right to say

Contitution کے آرٹیکل میں غلطیاں ہیں۔ اگر کوئی منسٹر کہہ سکتا بھی ہے تو It is

only the Law Minister of Pakistan, certainely not the Minister for

Water and Power. جناب سپیکر صاحب! میری یہ گزارش ہے اس معزز ایوان سے

کہ اس مسئلے کو اتنی اہمیت دی جائے جتنی اہمیت اس کا حق بنتا ہے اور میں یہ سمجھتا

ہوں جناب سپیکر صاحب، کہ اگر اس طریقے سے ایک Disputed area کو Because

Janab Speaker Sahib, the Northern Areas of Pakistan today are still

کچھ پتہ ہی disputed areas. Don't say 'not at all', it's in the High Court.

نہیں ہے اور کہتے ہیں 'Not at all' (تالیاں) جناب سپیکر صاحب! منگلا ڈیم بنایا گیا

مگر آج دن تک آزاد کشمیر کو ایک روپے کا Net hydel profit نہیں دیا گیا۔ اسی

طرح یہ بھی ایک سازش ہے اور یہ ایک سزا ہے جناب سپیکر صاحب، It is a deliberate

punishment being given to this Province. Why? It is not only being

given to ANP, it is being given to this Province because Janab

Speaker Sahib this Assembly unanimously passed four Resolutions

that they will not accept Kala Bagh Dam and this is the reason that

this all is being done. (تالیاں)

Mr. Speaker: Thank you very much.

جناب ہمایون سیف اللہ خان، سپیکر صاحب! Personal explanation. محسن

صاحب څه خبره اوکړه سپریم کورټ باره کښې، ما خو صرف دا ونیلی وو،

سپیکر صاحب، هغه Judgement مې درته پیش کړے دے---

جناب سپیکر، نه خیر دے، هغې کښې څه دیر دغه نشته دے-----

<u>جناب ہمایون سیف اللہ خان</u>، نه که خما د خُلے نه رولنگ اوتے وی نو پلیز، Expunge ئے کړئ -----

<u>جناب سپیکر</u>، یو Judgement چه سپریم کورټ ورکړی کنه جی، یو منټ، Judgemnt چه سپریم کورټ ورکړی نو نور Courts هغه As ruling quote کوی۔

<u>جناب ہمایون سیف اللہ خان</u>، بل م دا وئیل جی چه دا ډیره غریبه صوبه ده، ډیره غریبه صوبه ده که سرچارج او ایډیشنل سرچارج د صوبے حصه جوړه شی Net profits کښ جناب، نو خما د اندازے نه هغه به تین هزار کروړ روپے وی نه چه پندره سو کروړ لکه څنګه چه محسن صاحب اووئیل۔

<u>جناب سپیکر</u>، خما خیال دے، داسے کار به اوکړو پیر صاحب، چه دا اوس ډیر لږ ټائم دے -----

<u>سید محمد صابر شاه</u>، دا خو له پنخه، لس منټه پاتے دی۔

<u>جناب شیر زمان شیر</u>، سپیکر صاحب! دے ایریګیشن منسټر ته لږ ټائم ورکړئ۔

<u>جناب سپیکر</u>، هسے خبره اوږدیږی نو زه درته وایم چه بله ورځ د اوکړی۔

<u>جناب شیر زمان شیر</u>، نه خا مخا د ورکړی، دے هسے مفته کښ منسټر دے؟ دے ایریګیشن منسټر له ټائم ورکړئ ----

<u>سید محمد صابر شاه</u>، لس، پنځلس منټه زه اخلم، ټائم شته دے۔

<u>جناب شیر زمان شیر</u>، دے ایریګیشن منسټر ته ټائم ورکړئ۔

<u>جناب فرید خان طوفان</u>، جناب سپیکر! پیر صاحب به اوس ډیر د مطلب خبرے کوی- یو سوال پیدا شو جی، زه تاسو نه خان پوهه کول غواړم، خمونږه لاء

منسٹر صاحب اووئیل چه ایریگیشن سیکرټری صاحب یا نورخلق نوټس اغستلو د پاره چرته په سانډونو کښې ناست دی. تاسو نه جی یو پوښتنه کوم چه دا مخامخ ګیلری چه ده، دا د څه د پاره ده؟ د وزیټرزنه، دا آفیشل ګیلری چه ده، دے کښې څوک نشته دے او محسن دومره د مطلب خبرے اوکړے یا خو نے تاسو ډیکلیر کړئ چه دا آفیشل ګیلری نه ده۔ دلته د نوټس د پاره پرون هم څوک نه وو، نن هم څوک نشته دے۔ نو حکومت د داسے اوکړی چه دوی د مطلب خبره کوی نو د هغے د نوټس د پاره خو چه څوک وی هله ډدوی پاځی چه دلته کښې څوک شته دے او که نه جی۔

جناب شیر زمان شیر، پته به نے ستجی اولږی چه ایریګیشن منسټر صاحب وضاحت اوکړی۔ نو ایریګیشن منسټر صاحب خو د څه اووائی کنه۔

سید محمد صابر شاه، د ټولو نه غټه د خوشحالئ خبره دا ده چه نن د فرید طوفان صاحب د خُلے نه مونږه دا خبره واوریده چه محسن ډیرے قیمتی خبرے اوکړے۔ دا ډیره لویه تبدیلی ده۔ مونږ په دے ورله مبارکبادی ورکوؤ او خدائے دیدا مینه قائم ساتی۔

جناب فرید خان طوفان، دا ما خکه اوکړه چه پیر صاحب او د پیر صاحب حکومت محسن صاحب ته کرک کښې خو اختیارات ورکوی خو محسن ته دا حق نه ورکوی چه راشی دلته د صوبے خبره اوکړی۔

حاجی محمد عدیل (ڈپٹی سپیکر)، جناب سپیکر! آپ کی وساطت سے کہ پیر صاحب نے بڑی اہم تقریر کرنی ہے تو انہیں چاہئے کہ وہ پرسوں تقریر کریں -----

وزیر قانون، آخری وقت پر؟

جناب سپیکر، نہیں جی، اب تقریر نہیں ہوسکتی۔

ی محمد عدیل، وہ پرسوں کریں کیونکہ ان کی اہم تقریر ہے ' Policy matter ہے '
انزر ہیں۔

ب سپیکر: اوس نہ شی کید ... مم ختم دے جی او بلہ دا خبرہ دہ--

ی محمد عدیل: آپ انہیں بولنے ... یں جناب۔

ب سپیکر: دا ستاسو د چا، چا نومونہ چہ راغلی دی دا تاسو بہ لر -----

اب عبد السبحان خان (وزیر اطلاعات)، دا فرید طوفان صاحب د محسن خبرہ
کرہ -----

جناب اکرم خان درانی، مونږ بہ هم خبرے کول غوارو۔

حاجی محمد عدیل، آج انہیں بولنے کا موقع دیں۔

Mr . Speaker: The sitting is adjourned and we will re-assemble on Monday at 10.00 a.m. Thank you vey much.

(اسمبلی کا اجلاس 14 دسمبر 1998 بروز پیر 10 صبح تک کیلئے ملتوی ہوگیا۔)